

Univerzita Hradec Králové
Fakulta informatiky a managementu
Katedra rekreologie a cestovního ruchu

Turistické destinace Evropy a světa a udržitelný cestovní ruch -
Švýcarsko

(Předpoklady udržitelného turismu ve Švýcarsku –
kantony Graubünden a Ticino)

Bakalářská práce

Autor: Iveta Petrová
Studijní obor: Management cestovního ruchu – kombinovaná forma

Vedoucí práce: doc. PaedDr. Jiří Štýrský, CSc.
Odborný konzultant: RNDr. Jiří Petera
katedra rekreologie a cestovního ruchu

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci zpracovala samostatně a s použitím uvedené literatury.

V Hradci Králové dne 5. 11. 2015

Iveta Petrová

Poděkování:

Ráda bych poděkovala vedoucímu bakalářské práce doc. PaedDr. Jiřímu Štýrskému, CSc. za metodické vedení práce a za cenné rady a připomínky. Jeho přínos spočívá nejen v odborném vedení, ale především ve zkušenostech z jeho letité praxe a zejména v jeho lidském přístupu ke studentům.

Anotace

Práce se zabývá předpoklady udržitelného cestovního ruchu ve Švýcarsku se zaměřením na kantony Graubünden a Ticino. Cílem práce je provést analýzu předpokladů cestovního ruchu v těchto oblastech s ohledem na udržitelnost a dokázat či vyvrátit autorovy hypotézy. Teoretická část obsahuje literární rešerše k vybraným titulům a postupy ověřování hypotéz. Též je zahrnuta metodika vlastního výzkumu, a to řízený rozhovor s odborníkem v oblasti cestovního ruchu, dotazníkové šetření, obsahová analýza literárních zdrojů, případová studie a komparace. Praktická část se zabývá zhodnocením ve vazbě na stanovené hypotézy a případovou studií o předpokladech přírodního udržitelného cestovního ruchu v kantonu Graubünden. Též poukazuje na přírodní zvláštnosti italského kantonu Ticino a zahrnuje srovnání obou kantonů. Z autorových zjištění vyplývá, že Švýcarsko aktivně pracuje s politikou udržitelného cestovního ruchu a patří mezi první země na světě, které teorii udržitelného cestovního ruchu uvedly v praxi. V závěru práce se autorka věnuje celkovému zhodnocení předpokladů zvoleného území z hlediska udržitelnosti.

Annotation

Title: Switzerland and Sustainable Tourism

Subtitle: Prerequisites for Sustainable Tourism in Switzerland – the Cantons Graubünden a Ticino

The thesis introduces the prerequisites for sustainable tourism in Switzerland with a special focus on the cantons of Graubünden and Ticino. The aim is to analyze the prerequisites of tourism in these areas with regard to sustainability and prove or disprove the author's hypothesis. The theoretical part contains a literature review, and the hypotheses verification procedures. The research methodology consists of an interview with an expert in tourism sector, a questionnaire survey, a content analysis of literature sources, a case study and a comparison method. The practical part provides the evaluation in relation to the hypothesis, as well as the case study on prerequisites of the natural sustainable tourism in the canton of Graubünden. It also points to the natural richness of the Italian canton of Ticino and gives a comparison of the two cantons. The author's findings show that Switzerland has actively been working with the policies of sustainable tourism and was among the first countries in the world to put the sustainable tourism theory in practice. In conclusion, the author evaluates the natural prerequisites of the selected area in terms of sustainability.

Obsah

1	ÚVOD	1
2	CÍL PRÁCE	1
3	METODIKA ZPRACOVÁNÍ, KLÍČOVÉ POJMY A LITERÁRNÍ REŠERŠE	2
3.1	METODIKA	2
3.2	KLÍČOVÉ POJMY	3
3.3	LITERÁRNÍ REŠERŠE	5
4	UDRŽITELNÝ CESTOVNÍ RUCH.	10
4.1	POJEM TRVALE UDRŽITELNÉHO ROZVOJE	10
4.2	POJEM UDRŽITELNÉHO CESTOVNÍHO RUCHU	10
5	ZÁKLADNÍ INFORMACE O ŠVÝCARSKU	13
6	KULTURNÍ PŘEDPOKLADY CESTOVNÍHO RUCHU	15
6.1	KANTON GRAUBÜNDEN	16
6.2	KANTON TICINO	17
7	HISTORICKÉ PŘEDPOKLADY CESTOVNÍHO RUCHU	17
8	PŘÍRODNÍ PŘEDPOKLADY CESTOVNÍHO RUCHU	21
8.1	ŠVÝCARSKÉ ALPY	22
8.2	ŘEKY A VODNÍ PLOCHY	24
8.3	LÁZEŇSTVÍ	24
8.4	ŠVÝCARSKÉ PARKY	25
8.5	PŘÍRODNÍ DĚDICTVÍ UNESCO	26
8.6	KANTON GRAUBÜNDEN	27
8.7	KANTON TICINO	29
9	ZHODNOCENÍ VE VAZBĚ NA HYPOTÉZY	30
9.1	HYPOTÉZA 1	30
9.2	HYPOTÉZA 2	39
9.3	HYPOTÉZA 3	46
9.4	HYPOTÉZA 4	51
10	PŘÍPADOVÁ STUDIE	59
11	SROVNÁNÍ KANTONŮ GRAUBÜNDEN A TICINO	61
12	SHRNUTÍ VÝSLEDKŮ	66

13 ZÁVĚRY A DOPORUČENÍ	68
14 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A INFORMAČNÍCH ZDROJŮ	70

Seznam obrázků

OBR. 1 SÍŤ PARKŮ NA ÚZEMÍ ŠVÝCARSKA.....	26
OBR. 2 LOGO CERTIFIKACE GREEN GLOBE	35
OBR. 3 LOGO CERTIFIKACE EARTHCHECK.....	35
OBR. 4 LOGO CERTIFIKACE STEINBOCK	36
OBR. 5 LOGO CERTIFIKACE ECOLABEL.....	36
OBR. 6 DÉLKA POBYTU V HOTELÍCH A LÁZNÍCH V ROCE 2013	49
OBR. 7 INDIKÁTOR KILOMETRE PERFORMANCE	53
OBR. 8 PRŮMĚRNÁ DENNÍ VZDÁLENOST NA OSOBU DLE DRUHU DOPRAVNÍHO PROSTŘEDKU	54
OBR. 9 VÝVOJ CENOVÉ HLADINY V OSOBNÍ PŘEPRAVĚ	55
OBR. 10 VÝVOJ CENOVÉ HLADINY V NÁKLADNÍ DOPRAVĚ	56
OBR. 11 ZERMATT - STARÁ ČÁST VESNICE VS. NOVÁ VÝSTAVBA.....	64
OBR. 12 ASCONA, LAGO MAGGIORE.....	65
OBR. 13 VALLE VERZASCA.....	65

Seznam tabulek

TAB. 1 ZÁKLADNÍ INFORMACE O ŠVÝCARSKU.....	13
TAB. 2 VYBRANÉ UKAZATELE PRO SROVNÁNÍ KANTONŮ GRAUBÜNDEN A TICINO.....	61

Seznam příloh

PŘÍLOHA Č. 1: PŘEPIS ŘÍZENÉHO ROZHOVORU S ODBORNÍKEM V CESTOVNÍM RUCHU	
PŘÍLOHA Č. 2: ANALÝZA VÝSLEDKŮ DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ	
PŘÍLOHA Č. 3: OBRAZOVÁ PŘÍLOHA	
PŘÍLOHA Č. 4: GENIUS LOCI K VYBRANÝM FOTOGRAFIÍM	
PŘÍLOHA Č. 5: ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE	

1 Úvod

Bakalářská práce se zabývá předpoklady udržitelného cestovního ruchu ve Švýcarsku a více se zaměřuje na kantony Graubünden a Ticino.

Toto téma si autorka zvolila také z toho důvodu, že má ke Švýcarsku osobní vztah, sama ho několikrát navštívila a měla možnost v práci uplatnit vlastní poznatky a zkušenosti, včetně fotografií. Autorka se domnívá, že udržitelný cestovní ruch by se do budoucna měl stát základním stavebním prvkem veškerých aktivit v cestovním ruchu. Je to cesta, kterou je třeba podporovat a propagovat.

Zájmem autorky proto bylo prostudovat dostupnou literaturu a materiály o cestovním ruchu ve Švýcarsku z hlediska udržitelnosti. Důležitým a cenným pomocníkem byla kniha „Udržitelnost cestovního ruchu“ od Martiny Páskové (2014), která významně podnítila zájem autorky práce o tuto problematiku a byla velkou inspirací při hledání odpovědí. Dalším záměrem bylo porovnat získané informace s vlastními zkušenostmi a s poznatky odborníka v cestovním ruchu, konkrétně s majitelkou cestovní kanceláře, se kterou byl veden řízený rozhovor. Získané informace byly dále porovnávány s výstupy z dotazníkového šetření, kdy byli osloveni respondenti, kteří v minulosti Švýcarsko navštívili.

V úvodu práce je seznámení s destinací Švýcarsko a s kantony Graubünden a Ticino. Hlavní část obsahuje zhodnocení stanovených hypotéz a případovou studii.

V závěru autorka porovnává dva zvolené kantony, hodnotí společné a odlišné znaky a rozdíly dokládá fotografiemi.

Přílohy obsahují přepis řízeného rozhovoru, analýzu výsledků dotazníkového šetření a součástí jsou i autorčiny fotografie s popisem vlastního vnímání krajiny.

2 Cíl práce

Cílem práce je zhodnotit předpoklady a důsledky udržitelného cestovního ruchu Švýcarska a především kantonů Graubünden a Ticino. Autorka představuje jednotlivé švýcarské kantony, zaměřuje se na jejich přírodní atraktivitu. Popisuje přístup zvolených lokalit k udržitelnému cestovnímu ruchu a z tohoto hlediska je porovnává. Hlavním záměrem práce je dokázat či vyvrátit následující stanovené hypotézy:

- Hypotéza 1: Švýcarsko se zaměřuje na udržitelnou formu cestovního ruchu – zvolené kantony se zaměřují na udržitelný cestovní ruch dlouhodobě.
- Hypotéza 2: Kanton Graubünden se vyznačuje neporušeností přírody a je útočištěm pro výjimečnou faunu a flóru. Neporušenost přírody je výsledkem systematické činnosti v oblasti cestovního ruchu.
- Hypotéza 3: Kanton Ticino vyniká na pobřežích jezer Lago Maggiore a Lago di Lugano středomořským klimatem, který má vliv na rozvoj cestovního ruchu (turismu a rekreace) a jeho udržitelnost.
- Hypotéza 4: Dopravní systém odpovídá programům udržitelnosti a je turisticky maximálně využíván.

V praktické části práce je uvedena případová studie, která demonstruje přístup kantonu Graubünden k udržitelnému cestovnímu ruchu. Dále se autorka zabývá porovnáním kantonů Graubünden a Ticino, hodnotí společné a odlišné znaky a svoje závěry dokládá fotografiemi. Vyhodnocuje vztah Švýcarska k udržitelnému cestovnímu ruchu a navrhuje další možný vývoj.

3 Metodika zpracování, klíčové pojmy a literární rešerše

3.1 Metodika

K dosažení stanovených cílů autorka zvolila následující metodiku, která vedla k potvrzení či vyvrácení daných hypotéz.

Obsahová analýza dostupných literárních zdrojů o Švýcarsku a udržitelnosti cestovního ruchu v destinaci. Jedná se o systematický, objektivní, kvantitativní popis obsahů textů získaný z větší části ze zahraniční odborné literatury, tištěných průvodců, časopisů, propagačních materiálů a brožur (sezóna 2014), oficiálních webových stránek cestovního ruchu Švýcarska, oficiálních tištěných zpráv o strategii udržitelnosti Švýcarské konfederace, oficiálních statistických dat.

Řízený rozhovor s odborníkem v cestovním ruchu, majitelkou cestovní kanceláře. Jedná se o techniku sběru informací v rámci kvalitativního výzkumu. Rozhovor byl strukturovaný s otevřenými otázkami. Přepis rozhovoru je uveden v příloze č. 1.

Dotazníkové šetření, jeden z nástrojů kvantitativní výzkumné strategie. Dotazník byl distribuován po internetu vybraným respondentům, o kterých autorka měla povědomí, že v minulosti navštívili Švýcarsko. Zároveň autorka vyzvala vybrané skupiny uživatelů Facebooku, jmenovitě „Švýcarsko – Švajčiarsko“, což je skupina Čechů a Slováků žijících ve Švýcarsku a dále „Švýcarsko – cestování /volný čas“, skupina uživatelů oficiálních webových stránek švýcarské národní centrály cestovního ruchu. V dotazníku byly použity pouze uzavřené otázky. Celkem autorka práce analyzovala 60 dotazníků. Dotazník včetně analýzy dat je uveden v příloze č. 2.

Případová studie, jeden z nástrojů kvantitativního výzkumu, kde autorka zachycuje své zkušenosti z pěší túry v kantonu Graubünden a přístup kantonu k udržitelnému cestovnímu ruchu na praktickém příkladu.

Komparace neboli srovnání a analýza zjištěných podobností a rozdílů. Srovnávány jsou výstupy z řízeného rozhovoru s vlastním terénním šetřením, nastudovanou literaturou (obsahová analýza) a výstupy z dotazníkového šetření. Nejvíce je tato metoda využita při porovnávání kantonů Graubünden a Ticino, autorka prezentuje společné a odlišné znaky těchto oblastí.

3.2 Klíčové pojmy

Klíčové pojmy: přírodní atraktivita, kulturní atraktivita, předpoklady cestovního ruchu, potenciál cestovního ruchu.

Přírodní atraktivita, což je podle Zelenky a Páskové (2012: 463) „*atraktivita CR, která motivuje k účasti na přírodně orientovaném CR a spočívající v zajímavých (resp. zvláštních, význačných, výjimečných, unikátních) vlastnostech či prvcích přírodního prostředí, často koncentrovaných v chráněných územích, biosférických rezervacích, geoparcích, v horských oblastech (vysoké hory, vyhlídky do údolí a okolní krajiny, skalní města, skalní útvary), ledovce, propasti, jeskyně, kaňony aj.), přímořských a ostrovních oblastech (pláže, atoly, korálové útesy, fjordy, mysy aj.), vulkanické oblasti (gejzíry, termální prameny, vulkanická činnost – činné i vyhaslé sopky aj.), oblasti s vysokým stupněm biodiverzity (tropické deštné pralesy, mokřady aj.) a geodiverzity, příznivé klimatické podmínky aj.*“

Podle definice Czech Tourism (2015, online) je přírodní atraktivita zvláštností, která činí konkrétní oblast pro cestovní ruch přitažlivější, do značné míry je neměnná a uplatňuje se zpravidla v rozsáhlejších areálech.

Tento klíčový pojem je použit především v kapitole o přírodních předpokladech cestovního ruchu Švýcarska (kapitola č. 8).

Kulturní atraktivita. Definice podle Zelenky a Páskové (2012: 292) „*typ atraktivity cestovního ruchu, založený na kulturním dědictví, minulých a současných tradicích a současné kultuře obyvatel destinace CR. Z hlediska destinace CR je klíčové nalézt optimální způsob a míru (intenzitu) využití kulturní atraktivity pro CR tak, aby ani dlouhodobě nedošlo ke snížení její hodnoty fyzickým opotřebením v rámci turistické kongesce a nežádoucím imateriálním změnám procesem inscenizace. Zejména u spirituálních atraktivit a religiózních památek je nezbytné, aby místní komunita rozhodla, zda z nich chtějí mít atraktivitu CR, resp. nakolik ji chtějí vystavit cestovnímu ruchu.*“ Dále autoři uvádí příklady kulturních atraktivit a nejvíce navštěvované kulturní atraktivity České republiky podle statistiky Czech Tourism 2011.

Klíčový pojem se v této práci vyskytuje v kapitole o kulturních předpokladech cestovního ruchu Švýcarska (kapitola č. 6).

Předpoklady cestovního ruchu. Definice podle Zelenky a Páskové (2012: 454) „*souhrn přírodních a antropogenních aspektů včetně jejich mnohoúrovňových vazeb, které vytvářejí předpoklady pro realizaci cestovního ruchu. Podle funkčně chorologického členění je lze členit na lokalizační předpoklady CR, selektivní předpoklady CR a realizační předpoklady CR.*“ Dále autoři uvádí členění uvedených předpokladů na podskupiny podle Mariota (Geografia cestovního ruchu, 1983). Lokalizační se dále dělí na přírodní a antropogenní předpoklady CR. Selektivní předpoklady CR se dělí na politické, demografické, administrativní, urbanizační, sociologické, personální a ekologické. Realizační předpoklady CR se dělí na komunikační a materiálně technické.

Jinou definici tohoto výrazu se autorce nepodařilo nalézt.

Potenciál cestovního ruchu. Definice podle Zelenky a Páskové (2012: 433) „*souhrnná hodnota všech předpokladů CR, při jeho kvantitativním hodnocení oceněná na základě bodovací škály, snižená o zápornou hodnotu negativních faktorů rozvoje cestovního ruchu, zejména o špatný stav složek životního prostředí, konfliktní land-use daného území, časté živelné události a katastrofy, vysoká kriminalita, nestabilní politická situace, epidemie a výskyt nakažlivých chorob. Potenciál CR je navíc časově závislý zejména pro přírodně determinované druhy CR a formy CR, neboť jej ovlivňují sezónní klimatické jevy a také regulace pohybu návštěvníků, spojená s ochranou druhů nebo přírodních hodnot obecně zejména v chráněných územích.*“

Tento klíčový pojem je uveden pro srovnání s pojmem „předpoklady cestovního ruchu“, v práci se dále nevyskytuje.

3.3 Literární rešerše

TELLER, Matthew. Švýcarsko. 1. vyd. Brno: Jota, 2011, xxiv, 515 s., [8] s. obr. příl. Průvodce (Jota). ISBN 978-80-7217-896-4. Jedná se o rozsáhlého průvodce po Švýcarsku, který kromě podrobného popisu jednotlivých míst obsahuje černobílé mapky, plány měst a mnoho praktických informací. Jedna z úvodních kapitol představuje 23 největších zajímavostí ve formě barevných fotografií s komentářem. V závěru publikace je souhrn švýcarské historie, informace o místní fauně a flóře, národních jazycích, folklóru a kultuře, slovníček nejběžnějších pojmů.

Z publikace byly využity především informace pro zpracování přírodních a historických předpokladů cestovního ruchu v kantonech Graubünden a Ticino.

Názor autorky práce: Tento průvodce je velmi podrobný, každá popisovaná oblast obsahuje maximum praktických informací ohledně dostupných druhů ubytování, restaurací, dopravy, výletů v okolí, pěších výletů, informace o příjezdu do místa. V rámečcích jsou představeny zajímavosti z dané oblasti. Průvodce je velmi detailní a ve většině případů popisuje místa tak, aby nalákal potenciálního návštěvníka. Obsahuje málo kritických informací a velmi málo fotografií. Při jeho studování lze snadno dojít k závěru, že vše, co je zde popsáno, je jedinečné a úchvatné a stojí za návštěvu. Proto není snadné podle této publikace naplánovat trasu po Švýcarsku,

potenciální návštěvník může získat pocit, že nic nesmí vynechat. Nicméně tato kniha je zajisté dobrým pomocníkem.

CZUPRYN, Adriana, Małgorzata OMILANOWSKA a Ulrich SCHWENDIMANN. Švýcarsko: [alpské vesnice, architektura, restaurace, muzea, jezera, hory]. Vyd. 1. V Praze: Ikar, 2005, 324 s. Společník cestovatele. ISBN 80-249-0484-5. Průvodce obsahuje více než 900 barevných fotografií, ilustrací a map, průřezy a půdorysy významných pamětihodností, trojrozměrné mapky vybraných měst Švýcarska, praktické informace o ubytování, restauracích, informace o dopravě, základní slovníček pojmů, praktické rady na cestu.

Zdroj byl využit zejména pro zpracování kulturních a historických předpokladů cestovního ruchu v kantonech Graubünden a Ticino.

Názor autorky práce: Jedná se o velmi přehledného průvodce s mnoha fotografiemi a náčrty, ve velmi kvalitním barevném provedení. Jedinečné průřezy budov umožňují nahlédnout do vybraných památek. Zahrnuje však pouze hlavní atraktivity a nejde do podrobností. Pro základní orientaci je dostačující, nicméně při plánování návštěvy Švýcarska je vhodné použít i další, podrobnější zdroje.

The 100 Finest Views, Switzerland Tourism ve spolupráci s UBS, 2014, propagační materiál, počet stran 100. Jedná se o 5. vydání této publikace. Obsahuje 100 nápadů pro výlety s nádhernými výhledy, od panoramat z alpských vrcholů po pohledy do hlubokých roklí, výhledy na jezera i pohledy z ptačí perspektivy na města a celé regiony. Na prvních dvou stranách je mapa Švýcarska s vyznačenými doporučenými pěšími výlety, podle které se dá snadno orientovat. Ke každému výletu je přiřazena fotografie z místa, stručný popis trasy a piktogramy, které znamenají např. možnost stravování, ubytování, lanovku, outdoorové aktivity. Je zde adresa včetně telefonního kontaktu a www stránky. Každému výletu je přiřazen tzv. číselný webkód a po zadání tohoto kódu na stránkách švýcarské centrály cestovního ruchu www.myswitzerland.com je možné dohledat více detailů k výletu a místu. Uvnitř publikace je přilepena malá brožurka o 68 stranách s přehlednou nabídkou ubytovacích kapacit. V závěru publikace jsou uvedena kontaktní telefonní čísla, na

nichž odpovídají na dotazy švýcarští experti v cestovním ruchu a dále propagace na stránky www.myswitzerland.com. Zajímavá je též reklama na aplikace do mobilních telefonů a tabletů, které si lze stáhnout zdarma. Nechybí ani jednostránková propagace železniční, autobusové a lodní dopravy. Publikace též obsahuje šest slevových kupónů, které lze uplatnit na vybrané služby, např. pronájem kola, dvě jízdenky lanovkou za cenu jedné apod. Nechybí reklama na banku UBS, která finančně podporuje vydání této brožury. Publikace je volně ke stažení na [www: http://www.ubs.com/content/dam/static/epaper/index.html?id=85f1833d](http://www.ubs.com/content/dam/static/epaper/index.html?id=85f1833d)

Propagační brožura byla použita pro popis krajiny v části o přírodních předpokladech.

Názor autorky práce: Brožura obsahuje kvalitní velké fotografie krajiny a stručný popis atraktivních pěších výletů. Podle úvodní mapky se lze dobře orientovat a v každé oblasti Švýcarska nalézt tipy na turistiku. Použití číselných webkódů je velice snadné a praktické pro získání dalších informací o dané atraktivitě. Rozhodně se jedná o jeden z nejzdařilejších propagačních materiálů vydaných v roce 2014 švýcarskou centrálou cestovního ruchu.

Dopřejte si Švýcarsko, Speciální magazín MF Dnes, Jaro 2014, 100 s., nakladatelství Mafra a.s., počet stran 100, Speciální tematické číslo časopisu edice DNEŠ+. Jedná se o časopis obsahující zajímavé a stručné rady a tipy jak si Švýcarsko co nejlépe užít, seznámení s vybranými pěšími túrami, výlety s dětmi, nevšední kulturní tipy, průvodce nejnámějšími městy, přehled tradic, zvyků a kulturní kalendář na léto 2014. Dále obsahuje čtení o typických švýcarských produktech – čokoládě, sýrech a hodinkách, a dále rozhovor s českými osobnostmi, kteří ve Švýcarsku žijí. Na závěr je test s 20 soutěžními otázkami o tři zajímavé ceny.

Magazín byl využit pro stručný popis tradičních produktů a tradic v části komparace kantonů Graubünden a Ticino (kapitola 11).

Názor autorky práce: Jde o velice zdařilý, přehledný zdroj tipů pro objevování Švýcarska, zpracovaný jednoduchou, poutavou formou pro širokou veřejnost, s mnoha barevnými fotografiemi. Možnost zakoupení v běžných novinových stáncích před letní turistickou sezónou 2014 za velmi příznivou cenu 49 Kč.

Na titulní straně je působivá fotografie hory Matterhorn, což napovídá, že účelem publikace je především zaujmout obvyklého nakupujícího ve stánku s tiskovinami a nalákat ho k návštěvě Švýcarska.

National Geographic: Traveler: Graubünden – Malé Švýcarsko. Praha: Sanoma Media Praha, duben 2014, počet stran 96, ISSN 1213-9394. Cestovatelský časopis představuje největší a nejvýchodnější švýcarský kanton Graubünden. Redakce časopisu využívá bohaté zkušenosti reportérů National Geographic s cestováním po celém světě a přináší inspiraci, kvalitní fotografie i praktické informace. Publikace byla dostupná v době vydání v novinových stáncích široké veřejnosti.

Zdroj byl v této práci využit zejména v k popisu regionu Haidiland.

Názor autorky práce: Edice Traveler věnuje celý výtisk kantonu Graubünden. Obsahuje články o Švýcarském národním parku, železniční dopravě, o jezerech, oblasti pěstování vinné révy, cyklistických toukách. Články jsou zaměřeny na přírodní cestovní ruch a krásy krajiny. Je zde možné nelézt inspiraci k turistickým a cyklistickým výletům, popisy tras, mnoho praktických informací je zvýrazněno v barevných rámečcích. Důležitým doplněním jsou působivé fotografie ve velkém formátu. Nádherné fotografie, které jakoby mimoděk působí na naše smysly a přináší příjemné pocity a inspiraci, jsou dominantním prvkem publikace. Je z nich cítit respekt fotografa k přírodě.

PALATKOVÁ, Monika. Mezinárodní cestovní ruch. 1. vyd. Praha: Grada, 2011, 221 s. ISBN 978-80-247-3750-8. Jedná se o odbornou publikaci, jejíž první část je věnována analýze postavení turismu ve světové ekonomice a zhodnocení jeho významu v mezinárodním obchodě. Druhá část je zaměřena na regionální a subregionální rozložení mezinárodního turismu včetně rozvojových zemí a třetí část charakterizuje vybrané subjekty mezinárodního turismu v podobě cestovních kanceláří, hotelových skupin a mezinárodních organizací. Publikace též řeší konkurenceschopnost v oblasti mezinárodního turismu a prosazování principů udržitelnosti. V závěru je podána vize dalšího rozvoje. Publikace je určena

studentům vysokých a středních škol zaměřených na turismus a institucím působícím v mezinárodním prostředí turistického ruchu.

Tato odborná publikace byla využita pro teoretickou část práce.

Názor autorky práce: Publikace je velmi přehledně zpracovaná a podává srozumitelnou formou mnoho zásadních informací. Text je průběžně doplňován praktickými příklady pro lepší pochopení a statistickými údaji pro orientaci v daných tématech. Svou jednoduchostí výkladu se může stát velmi užitečným pomocníkem nejen pro studenty, ale i pro podnikatele a instituce v cestovním ruchu.

WWW.MYSWITZERLAND.COM (anglicky), případně www.mojesvycarsko.com (česky) - oficiální webové stránky švýcarské národní centrály cestovního ruchu. Na úvodní straně je možnost zvolit si jazyk (angličtina, němčina, francouzština, italština, čeština, slovenština). Stránky jsou velice vkusně zpracovány a jsou doplněny aktuálními novinkami a kvalitními, působivými fotografiemi. Potenciální návštěvník Švýcarska zde nalezne základní informace o této zemi a rady a tipy na cestu. Stránky též nabízí možnost nákupu různých pobytových balíčků a výhodných návštěvnických karet. Pokud by zájemce o pobyt v této zemi nenašel informace, které hledá, má možnost zavolat na uvedenou infolinku centrály nebo zaslat dotaz na Facebook. Též si může bezplatně objednat informační materiály či nakoupit kvalitní časopisy a knihy o Švýcarsku.

Oficiální webové stránky švýcarské národní centrály cestovního ruchu byly hojně využity k získání informací pro vypracování teoretické části práce.

Názor autorky práce: Název „Moje Švýcarsko“ může evokovat sounáležitost, osobní přístup k návštěvníkovi. Stránky jsou komponovány tak, aby případné zájemce inspirovaly k návštěvě této země.

4 Udržitelný cestovní ruch.

4.1 Pojem trvale udržitelného rozvoje

Pojem udržitelného rozvoje je dlouhodobě předmětem zájmu politických, ekonomických a sociálních strategií. Již v roce 1972 vydal Římský klub (Meadows, 1972) zprávu "Limits růstu" upozorňující na skutečnost, že zdroje, na kterých rozvinuté ekonomiky primárně závisí (ropa, plyn, uhlí), mohou být vyčerpány již ve 21. století. V roce 1987 byl ve zprávě „Naše společná budoucnost“ Světové komise pro životní prostředí a rozvoj (World Commission on Environment and Development, WCED) poprvé zmíněn udržitelný rozvoj na globální úrovni.

Světové summity o udržitelném rozvoji se konaly v Riu de Janeiru (1992), kde byl odsouhlasen akční plán zavedení konceptu udržitelnosti na globální a místní úrovni „Agenda 21“ a později také v Johannesburgu (2002). Udržitelný rozvoj se tak dostal do popředí zájmu ekonomického, sociálního a environmentálního managementu.

Udržitelný rozvoj je tedy politická koncepce pro rozvoj společnosti, založená na dostupnosti přírodních a lidských zdrojů na naší planetě. Implementace udržitelného rozvoje vyžaduje jednotné strategie s cílem redukovat užívání neobnovitelných zdrojů, ochránit přírodu a planetu a uvědomit si zodpovědné nakládání s přírodními zdroji.

4.2 Pojem udržitelného cestovního ruchu

Životní prostředí je jedním ze základních atraktivit v oboru cestovního ruchu a jedním z jeho nejhodnotnějších aktiv. Zhoršení nebo zničení kulturního či přírodního prostředí z důvodu nedostatečného plánování nebo chybného managementu, s sebou z dlouhodobého hlediska nevyhnutelně přináší nepříznivý vliv na cestovní ruch. Také cestovní ruch přispívá ke znečišťování životního prostředí, ať už přímo či nepřímo. Podle Páskové (2014: 55 – 86) se změny vyvolané cestovním ruchem projevují ve třech rovinách:

- a) **Vlivy CR na přírodní prostředí:** turistické znečištění, emise, eroze, zavlečení nepůvodních druhů, poškozování přírodních hodnot a biodiverzity jako druh vandalismu;

b) Vlivy CR na socio-kulturní prostředí:

- sociální efekty (demonstrační efekt, dualizace společnosti, marginalizace obyvatel, turistická iritace),
- etnické efekty (etnocida, xenofobie),
- kulturní efekty (akulturace, inscenizace, folklorizace, komercializace a komodifikace zdrojů, stereotypizace kultury, ztráta autenticity, poškozování materiálních kulturních hodnot),
- ekonomické a infrastrukturální efekty (růst příjmů, zaměstnanosti, investičních možností, infrastruktury, kongesce veřejných prostor a komunikací, sezónní a jádrová inflace, efekt turistické pasti),
- urbanistické efekty (turistická ghetta, derezidencializace, turistifikace);

c) Příspěvek CR ke globálním změnám: nárůst mobility a tím i skleníkových plynů a změna klimatu, fragmentace krajiny, zavlékání nemocí, pokles biodiverzity, geodiverzity, pokles kulturní rozmanitosti, demonstrační efekt, dezertifikace, dualizace společnosti, fragmentace krajiny.

Udržitelný rozvoj cestovního ruchu vychází z koncepce udržitelného rozvoje a v podstatě se jedná se o aplikaci principů udržitelného rozvoje na odvětví cestovního ruchu.

Zelenka a Pásková (2012: 590) uvádí tři možné pohledy na udržitelný cestovní ruch. Jedná se o environmentální vymezení zaměřené na ochranu a zachování životního prostředí a respektování života místních obyvatel. Holistická definice se zabývá dopadem aktivit návštěvníků na životní a člověkem vytvořené prostředí a komunitu, aniž by tyto prvky byly nadměrně zatěžovány a došlo k omezení možnosti využití míst v budoucnu. Posledním pohledem je ekonomicko-environmentální vymezení podle UNWTO: „Schopnost destinace udržet si potenciál konkurence v soutěži s novými, historicky méně využívanými destinacemi, přitáhnout první i opakované návštěvy, podržet si kulturní jedinečnost, být v rovnováze s životním prostředím.“

Organizace UNESCO (Sustainable Tourism, 2015) poskytuje další náhled a definuje pojem jako cestovní ruch, který respektuje jak místní obyvatele, tak návštěvníky, kulturní dědictví a životní prostředí. Poskytuje návštěvníkům vzrušující a edukativní dovolenou, která je rovněž ku prospěchu místnímu obyvatelstvu.

Podle jedné z definic UNWTO (2015) je udržitelný cestovní ruch takový, který bere plně v úvahu současné a budoucí ekonomické, sociální a environmentální dopady, respektuje potřeby návštěvníků, firem v cestovním ruchu, životního prostředí a hostitelské komunity.

Definice a pohledů na problematiku udržitelnosti cestovního ruchu existuje celá řada a všechny tyto přístupy mají společný jeden atribut, a to: ohleduplnost. Ohleduplnost zejména k životnímu prostředí a také k místní komunitě. Udržitelný cestovní ruch lze pokládat za manažerský přístup, který se snaží o optimální využití stávajících zdrojů, při zachování ekonomické, environmentální a sociální vyváženosti, která zabezpečí pozitivní přínosy pro všechny aktéry cestovního ruchu a přispěje k aktivní ochraně životního prostředí jako primárního zdroje pro rozvoj cestovního ruchu. Pásková (2015) uvádí základní koncepce a přístupy udržitelného cestovního ruchu, které jsou významné pro management destinace:

- a) **Koncept životního cyklu destinace.** Koncept je zaměřen na monitorování dynamiky prostředí a geograf R. W. Butler ho v roce 1980 rozpracoval do cyklu šesti základních fází destinace: objevování, vtažení, rozvoj, konsolidace, stagnace a poststagnace. Model je využíván k objasňování dlouhodobých změn a predikci dalšího vývoje.
- b) **Koncept sociální směny.** Jedná se o teorii vzájemné výhodnosti společenské směny mezi návštěvníky a místními obyvateli. Tento koncept sociologické teorie aplikovali jako první zřejmě E. Cohen (1972) a G. V. A. Doxey (1975).
- c) **Koncept únosné kapacity území** vychází z přijatelné míry zatíženosti území s cílem odhadnout mezní hodnoty rozvoje forem cestovního ruchu v destinaci. Pásková (2014: 171) uvádí několik dimenzí únosné kapacity: fyzicky únosná kapacita, ekonomicky únosná kapacita, ekologicky únosná kapacita, institucionálně únosná kapacita, socio-kulturně únosná kapacita, psychologicky únosná kapacita. Pásková (2014: 181) kriticky posuzuje aplikaci konceptu a upozorňuje na problematické vzájemné propojení těchto dimenzí.

Mezi příznivé typy cestovního ruchu z hlediska dopadů na životní prostředí lze zahrnout agroturismus, ekoturismus, ekoagroturismus, geoturismus.

5 Základní informace o Švýcarsku

Oficiální název	Švýcarská konfederace
Hlavní město	Bern
Státní vlajka	
Rozloha	41 277 km ²
Měna	Švýcarský frank (CHF)
Politický systém	Přímá demokracie
Délka hranic	1 852 km (Itálie 740 km, Francie 573 km, Německo 334 km Rakousko 164 km, Lichtenštejnsko 41 km)
Charakteristika území	Převážně hornatá krajina (Alpy na jihu, Jura na severozápadě území), centrální plošina, pláně, jezera. Nejnižše položený bod: jezero Maggiore 195 m n. m. Nejvýše položený bod: Dufourspitze 4 634 m n. m.
Administrativní členění	26 kantonů
Počet obyvatel (odhad červenec 2014)	8 061 516 obyvatel
Jazyk (číselné údaje odhad 2012)	Němčina (65 %, centrum + východ), francouzština (23 %, západ), italština (8 %, jih), rétorománština (0,5 %, jihovýchod)
Náboženství (odhad 2014)	Římsko-katolická církev 38 %, protestanti 27 %, muslimové 5 %, jiní křesťané 6 %, jiné 2 %, žádné 21 %, nespécifikováno 1 %
Nezaměstnanost (odhad 2013)	3,2 %
Hrubý domácí produkt na obyvatele (odhad 2013)	54 800 USD, tj. na 11. místě na světě
Životní prostředí – aktuální problémy	Znečištění ovzduší z emisí z motorových vozidel a výfukových plynů, kyselý déšť, znečištění vody z používání zemědělských hnojiv, ztráta biodiverzity.
Hospodářství	Bankovníctví, strojírenství, zemědělství, zimní sporty, turistický ruch
Vývozní artikly	Výrobky přesného strojírenství, hodiny a hodinky, textilie, chemikálie, farmaceutické produkty, čokoláda, sýry
Významné kulturní akce	Lucerne Music Festival, Montreaux Jazz Festival, veletrh současného umění Art Basel, národní umělecká galerie Kunsthau Curych, udělování televizních cen Rose d'Or Montreaux

Tab. 1 Základní informace o Švýcarsku.

Upraveno podle: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/sz.html>

The World Factbook CIA (2015) konstatuje, že Švýcarsko je pokojná, prosperující země s moderním tržním hospodářstvím, nízkou nezaměstnaností a vysoce kvalifikovanou pracovní silou. Největším přínosem pro ekonomiku Švýcarska je vysoce rozvinutý sektor služeb v čele s finančními službami a zpracovatelský průmysl, který se specializuje na produkty high-technology. Dále The World Factbook CIA (2015) uvádí, že švýcarská ekonomická a politická stabilita, transparentní právní systém, výjimečná infrastruktura, efektivní kapitálové trhy a nízké korporátní daňové sazby řadí Švýcarsko k jedné ze světově nejvíce konkurenceschopných ekonomik. Ta je úzce spjata s jeho sousedními státy v eurozóně, které skoupi polovinu veškerého exportu Švýcarska. Globální finanční krize v roce 2008 a následný hospodářský pokles v roce 2009 však pozastavil poptávku po exportu a Švýcarsko se ocitlo ve fázi ekonomické recese. Švýcarská národní banka (Swiss National Bank, SNB) v tomto období zavedla efektivní politiku nulové úrokové sazby na podporu ekonomiky a zabránění posilování franku a roce 2010 se ekonomika Švýcarska začala zotavovat. V dalších letech podnikla SNB další významné intervence na trhu a následné posílení franku tak způsobilo další oslabení konkurenceschopnosti exportu Švýcarska a další ekonomické ztráty. Během let 2011 – 2013 růst HDP poklesl pod 2% ročně, nicméně Švýcarsko se podle tohoto ukazatele i tak řadí mezi nejvyspělejší státy světa.

Politický systém tvoří spolkový parlament, který je dvoukomorový a skládá se z Rady států a Národní rady. Tyto komory volí nejvyšší spolkový výkonný orgán. Spolková rada je volena na základě principu konkordance, tj. začlenění co největšího podílu stran do vlády. Prezident konfederace je volen spolkovým parlamentem (obě komory se při těchto příležitostech sloučí) ze členů Spolkové rady na jeden rok. Členové parlamentu i Spolkové rady jsou voleni na 4 roky.

6 Kulturní předpoklady cestovního ruchu

Kulturní předpoklady souvisí s výsledky tvořivé činnosti člověka a také s historickým vývojem území a uspokojují především poptávku po poučení, vzdělání a zábavě. Tyto předpoklady Hamarnehová (2008, 29) dělí na kulturně-historické památky, kulturní zařízení a kulturní akce, a sportovní či zábavní akce.

Tato práce je založena na přírodních atraktivitách, proto se autorka kulturními atraktivitami nezabývá příliš podrobně. Níže jsou popsány pouze památky zahrnuté do seznamu kulturního dědictví UNESCO. Kapitola je zpracována podle World Heritage Experience Switzerland (2015).

Opatství v Sankt Gallen (kanton Sankt Gallen, rok zápisu 1983). Benediktinský klášter byl založen v roce 719 a byl spravován benediktýny až do roku 1805. Opatství je jedním z nejvýznamnějších v Evropě. V rokokových interiérech katedrály je umístěna knihovna se 170 tisíci cenných knih a dvěma tisíci středověkých rukopisů nevyčíslitelné hodnoty. Cenným dílem uloženým v archivu je též nejstarší architektonický plán kreslený na pergamenu. V letech 1755 až 1768 byl klášter přestavěn do barokního stylu.

Staré město v Bernu (kanton Bern, rok zápisu 1983). Bern byl založen v roce 1191. Historické centrum města zahrnuje stavby z tohoto období, které se dochovaly z velké části ve své původní podobě. Mezi největší poklady patří i tesané renesanční fontány, katedrála a šest kilometrů zakrytých středověkých arkád. Bern je svědectvím o rozvoji měst ve středověké Evropě. Historická část města je obklopena řekou Aare.

Lavaux, terasovité vinice (kanton Vaud, rok zápisu 2007). Již od 11. století byly tyto strmé, jižně orientované svahy kolem Ženevského jezera využívány mnichy z benediktinských a cisterciáckých klášterů k pěstování vinné révy. Terasovité vinice se táhnou v délce 30 – 40 km a jsou důkazem toho, jak z malé plochy bylo možné získat velké výnosy. Oblast je velmi malebná, s půvabnými vesničkami, hlubokým modrým jezerem a v dálce se zasněženými alpskými vrcholy. Lavaux se řadí se svými 830 ha vinic mezi největší vinařské oblasti ve Švýcarsku. Vinice jsou

vyhřívány třemi „slunci“ – přímým slunečním světlem, paprsky odraženými od povrchu Ženevského jezera a z tepla uloženého v kamenných stěnách teras.

La Chaux-de-Fonds/Le Locle (kanton Neuchâtel, rok zápisu 2009). Tato dvě města s výjimečnou městskou architekturou, nacházející se v pohoří Jura, se v 18. století stala hlavními centry švýcarského hodinářského průmyslu. Budovy jsou důkazem toho, jak se hodinářství vyvinulo z řemesla po průmysl, a jak byla tato činnost začleněna do rozvoje městské krajiny. Propojení mezi výrobními budovami a obytnými domy vytvořilo současný obraz města s přísnou geometrickou strukturou a rovnoběžnými ulicemi. Města jsou příkladem inovativního městského plánování v období rozvoje hodinářského průmyslu.

Pravěká kúlová obydlí v Alpách (rok zápisu 2011). Soubor tvoří 111 lokalit a je rozprostřen v 6 zemích, z nichž 56 arů se nalézá ve Švýcarsku. Jedná se o archeologické pozůstatky dřevěných domů postavených na vysokých kúlech kvůli ochraně před povodněmi. Nejstarší stavby pochází z 6. tisíciletí př. n. l. a dnes je mnoho z nich částečně nebo zcela ponořeno do vody. Díky tomu se z nich dochovaly pozůstatky přírodních materiálů jako je dřevo, textil, rostlinné zbytky a kosti, což umožňuje pohled do života obyvatel v období mezi 5000 - 500 př. n. l.

6.1 Kanton Graubünden

Benediktinský klášter v Sankt Johan (rok zápisu 1983). Křesťanský klášter v údolí Graubünden byl založen jako centrum Charlemagne, od 12. století je zde benediktinský klášter. Zajímavostí jsou karolínské fresky objevené koncem 19. století, které tvoří nástěnný cyklus maleb. Spolu s dalšími románskými freskami a bohatými štuky tvoří ojedinělou a zachovalou výzdobu pocházející přibližně z roku 800. Do dnešního dne je klášter domovem pro jeptišky, které zde žijí a pracují podle benediktinského řádu.

Rhétská dráha v oblasti Albula a Bernina (rok zápisu 2008). Rhétská dráha byla zprovozněna v roce 1904 a je považována za ojedinělé technické dílo v oboru železničního stavitelství z počátků železniční dopravy ve švýcarských Alpách. Trasa nabízí jeden z nejúžasnějších zážitků v krásné horské krajině při jízdě vlakem, s klikatícími se kolejnicemi, viadukty vysoko nad údolími a stočenými tunely.

Traťový úsek z města Thusis do italského Tirano je dlouhý 122 kilometrů, se 196 mosty a 55 tunely a viadukty. Během cesty je možné zažít horskou krajinu obklopenou ledovci i středomořské klima italského kantonu Ticino.

6.2 Kanton Ticino

Tři hrady, obranné zdi a opevnění města Bellinzona (rok zápisu 2000). Působivé hrady v okolí Bellinzony patří mezi nejzdařilejší příklady dochovaného středověkého vojenského opevnění. Jedná se o centrální hrad Grande (Castelgrande), dominující údolí Ticino ze skalnatého vrcholku, a přilehlý hrad Montebello. Třetím hradem je Sasso Corbaro na skalnatém ostrohu. Tyto tři pevnosti jsou propojeny hradbami a jejich pozice byla strategicky důležitá, hradby chránily starobylé město Bellinzona.

7 Historické předpoklady cestovního ruchu

Autorka práce uvádí události, které měly zásadní vliv na další vývoj země a jsou důležité pro pochopení souvislostí. Kapitola je zpracována podle autora Teller (2011).

Území dnešního Švýcarska bylo ve starověku osídleno na západě keltským kmenem Helvétů, z toho pochází dnešní označení „země helvétského kříže“, a na severovýchodě kmenem Rétů. V roce 58 př. n. l. porazil Helvéty Julius Caesar a jejich území se stalo součástí Římské říše. Později se totéž přihodilo i Rétům. Římané založili mnoho měst, která existují dodnes, např. Ženeva, Lausanne, Curych, Basilej a St. Moritz. Přinesli také latinu a později křesťanství. V 5. století se zde už římská moc hroutila a na území Švýcarska vpadly germánské kmeny.

Zatímco Burgundové v západní části země přejali křesťanství a latinu, Alamanové na východě se o římskou kulturu příliš nezajímali. Tak byly položeny základy dnešního rozdělení na francouzsky a německy mluvící část. Burgundsko i Alamanie se staly v 6. století součástí mocné Franské říše. Po smrti Karla Velikého se jeho obrovská říše rozpadla a na tomto území později vznikla Francie a Německo. Také území

„Helvétie“ zůstalo rozdělené, nakonec však bylo v roce 1032 celé včleněno do Římsko-německé říše.

O moc soupeřily mocné šlechtické rody Zähringenů, Habsburků, Kyburgů a Savojských. Zprvu měli převahu říšští správci Zähringenové, kteří založili mnoho významných měst, jako je Fribourg a Bern, a vybudovali např. hrad v Thunu. Po jejich vymření začali ve Švýcarsku dominovat Habsburkové. Rudolf Habsburský se stal v roce 1273 německým císařem.

Nespokojenost přivedla Švýcary k povstání proti Habsburkům. Nejslavnější událost švýcarských dějin se odehrála 1. srpna 1291 na louce Rütli, kde se sešli zástupci kantonů Uri, Schwyz a Unterwalden, aby slavnostně odmítli jakoukoliv vnější soudní a právní moc. Jinými slovy, vyhlásili svoji nezávislost na šlechtických rodech, kterou jim už dříve přiznali římscí císařové za účelem ochrany strategicky důležitých průsmyků mezi Německem a Itálií (především průsmyku svatého Gottharda).

První srpen je dnes státním svátkem. Vytvořením Věčného spolku (neboli Spříseženstva) byly položeny základy Švýcarské konfederace, jejíž latinský název Confederatio Helvetica dodnes přežívá ve zkratce „CH“ označující Švýcarsko. Od kantonu Schwyz se odvozuje název země ve většině jazyků.

Legenda o Vilému Tellovi

Ze vzniku Spříseženstva rovněž pochází legenda o Vilému Tellovi. Podle ní umístil rakouský soudce pro kantony Uri a Schwyz Hermann Gessler svůj klobouk na tyč a očekával, že se obyvatelé tomuto symbolu habsburské vlády pokloní. Vilém Tell to však odmítl, byl uvězněn a odsouzen k trestu smrti. Gessler slyšel o jeho pověsti výtečného lučištníka a slíbil milost jemu i jeho synovi v případě, že se Tellovi podaří sestřelit šípem jablko z hlavy svého syna. To se Tellovi ke Gesslerově zklamání povedlo, dostal milost a později Gesslera zabil.

Za celosvětovou slávu svého národního hrdiny vděčí Švýcaři především německému dramatikovi Friedrichu Schillerovi (drama Vilém Tell, 1803) a italskému skladateli Rossinimu (opera Vilém Tell, 1829).

Ve 14. a 15. století zaznamenali Švýcaři velkou řadu vojenských úspěchů v bojích proti Habsburkům a území konfederace se tak postupně zvětšovalo. V roce 1513 už existovalo třináct kantonů a tento stav vydržel až do roku 1798.

Vojenskou expanzi Švýcarů, kteří se snažili proniknout i do Itálie, zastavila francouzská a benátská vojska v bitvě u Marignana v roce 1515. Dosud téměř neporazitelná konfederace následně upustila od vojenské expanze a poprvé vyhlásila svoji vojenskou neutralitu. Předtím i potom však byli Švýcaři proslulí vojenskou udatností a najímání jako žoldnéři po celé Evropě. V roce 1506 vytvořil papež Julius II. svoji švýcarskou gardu, která slouží Vatikánu dodnes.

Během třicetileté války (1618-48) se kantony nedokázaly dohodnout, na kterou stranu se přiklonit, a tak zůstalo Švýcarsko se svou silnou armádou nadále neutrální. Švýcarští žoldnéři sloužili na obou stranách. Svoboda konfederace byla v roce 1648 potvrzena Vestfálským mírem.

Zachování neutrality pomohlo hospodářskému rozvoji, především textilnímu, ale také hodinářskému průmyslu.

Během Velké francouzské revoluce sympatizovaly frankofonní kantony s Francií, což ohrožovalo jednotu země. V roce 1798 obsadil Švýcarsko Napoleon a vytvořil centralizovanou Helvétskou republiku. Republika se stala velmi nepopulární a byla držena při životě jen francouzským vojskem. V roce 1803 nakonec Napoleon obnovil konfederaci, kterou však už tvořilo 19 rovnoprávných kantonů.

Po Napoleonově konečné porážce v bitvě u Waterloo v roce 1815 uznaly velmoci na Vídeňském kongresu věčnou neutralitu a nedotknutelnost hranic Švýcarska. Tehdy byly připojeny poslední kantony Valais, Ženeva a Neuchâtel, dříve vyčleněné Napoleonem.

V roce 1847 propukla občanská válka, když se katolické kantony pokusily odtrhnout, byly však protestanty velmi rychle poraženy. Následně vznikla v roce 1848 nová federální ústava, která je v hlavních rysech platná dodnes.

V čele státu stojí od té doby federální prezident volený na jeden rok, jeho pravomoci jsou však minimální. Každý kanton má svoji ústavu, parlament a vládu. Hlavním městem se stal Bern. V dolní komoře (Národní rada) má každý kanton počet poslanců odpovídající poměrnému počtu jeho obyvatel, v horní komoře (Stavovská rada) má každý kanton dva poslance bez ohledu na počet obyvatel.

Ústava byla doplněna ještě v roce 1874. Podle ní musela být většina federálních zákonů schvalována v referendu, což je praxe používaná dodnes. Federace má zodpovědnost za obranu, obchod a právní otázky, místní záležitosti si řídí kantony samy.

V roce 1850 byla ve všech kantonech zavedena jednotná měna, švýcarský frank. V 19. století také došlo k mohutnému rozvoji průmyslu a kvalifikované řemeslné výroby (textilie, krajky, hodinky, farmaceutické výrobky, čokoláda). Budovaly se silnice a železnice, což zpřístupnilo alpské oblasti a napomohlo rozvoji cestovního ruchu. Vzniklo mnoho komerčních bank.

Za první i druhé světové války si Švýcarsko udrželo svoji neutralitu, přestože bylo obklopeno Hitlerovým Německem, Mussoliniho Itálií a proněmeckým vichistickým režimem ve Francii. Generál Henry Guisan, vrchní velitel armády, provedl rozsáhlou mobilizaci. Všechny nejvyšší vojenské představitele nechal shromáždit na louce Rütli, kde se v roce 1291 při slavnostní přísaze zrodilo Spříseženstvo, a nechal je znovu přísahat věrnost Konfederaci.

Silná armáda, dlouhá tradice demokracie a lidských práv, hospodářské ústupky Němcům a jejich problémy v jiných částech Evropy zabránily invazi Hitlera. Švýcarský frank zůstal za války jedinou významnou volně směnitelnou měnou.

V mezinárodních vztazích se Švýcarsko stalo respektovanou zemí a po válce se zde usídlilo mnoho mezinárodních organizací včetně OSN. Díky neúčasti ve válečných konfliktech nadále zvýšilo svůj náskok komerčního, finančního, pojišťovacího a průmyslového centra a zařadilo se mezi nejbohatší státy světa. V roce 1963 se připojilo k Radě Evropy.

Teprve v roce 1971 zde získaly ženy volební právo. V roce 1979 se od Bernu oddělil nový kanton Jura. Zmírnění izolace a pomalý ústup od neutrality naznačuje vstup Švýcarska do OSN schválený v referendu v roce 2002.

O tři roky později obyvatelé souhlasili s přistoupením k Schengenské dohodě.

K politickým právům občanů Švýcarska patří referendum, které je povinné pouze při změnách ústavy, v ostatních případech je dobrovolné. Mezi témata, o nichž občané hlasují nejčastěji, patří vládní systém, doprava, sociální služby, ekologické

záležitosti a zdravotní péče. V roce 1994 bylo právě referendem občanů rozhodnuto o odmítnutí vstupu do Evropské unie.

V oblasti poskytování ochrany politickým uprchlíkům je Švýcarsko ve srovnání s členskými státy EU velkorysé, v historii bývalo zemí otevřenou imigraci. V současné době žije ve Švýcarsku přibližně ¼ cizinců. Pod nátlakem tzv. „uprchlické krize“ začalo Švýcarsko od roku 2008 intenzivně řešit přijímání cizinců a bylo schváleno několik zákonů týkajících se volného pohybu osob v rámci Evropské unie. Návrhy zákonů o snazší naturalizaci cizinců byly občany vždy referendem odmítnuty. V posledních letech tedy postupně dochází ke zpřísnování azylového zákona.

S otázkou imigrace souvisí fakt, že v roce 2009 se Švýcarsko stalo první zemí v Evropě, která referendem oficiálně rozhodla o zákazu výstavby nových minaretů a mešit v zemi.

Z historických milníků, které neblaze proslavily Českou republiku ve Švýcarsku, lze jmenovat tzv. Kauzu MUS, týkající se kontroverzní privatizace Mostecké uhelné společnosti v 90. letech 20. století. Kauza byla šetřena v letech 2003 – 2013, a to opakovaně českou policií a následně i švýcarskou prokuraturou, jelikož se týkala „praní špinavých peněz“ přes švýcarské banky. V roce 2011 švýcarská prokuratura obvinila sedm lidí z podvodných finančních machinací a o dva roky později je federální soud v Bellinzoně uznal vinnými z finančního podvodu.

8 Přírodní předpoklady cestovního ruchu

Švýcarsko je z geomorfologického hlediska velice rozmanitou zemí. Okolo 70 % území tvoří horské masivy, a to Alpy, Jura a Centrální plošina. Pouze severní část pokrývají roviny.

Vápencové pohoří Jura se táhne po severozápadní hranici státu. Východně od Jury se nachází největší ledovcová jezera – Ženevské jezero a Neuchâtelské jezero. Severní část země vyplňuje Švýcarská plošina, která je kopcovitá v nadmořské výšce 400 - 600 m. Jih, částečně střed a východ státu zabírají horské hřebeny západních Alp,

kteřé vznikly třetihorním alpínským vrásněním. Nejvyšší masívy jsou pokryty horskými ledovci. Nejvyšší horou Švýcarska je Dufourspitze 4634 m n. m., která je zároveň druhou nejvyšší horou Evropy. Nachází se v masívu Monte Rosa ve Walliských Alpách, na hranicích Švýcarska a Itálie.

8.1 Švýcarské Alpy

Podle Czupryn (2005: 20) tvoří alpínská a subalpínská oblast přibližně dvě třetiny území. Vzhledem k malé rozloze Švýcarska patří zemi podle tohoto zdroje pouze 13 % z celkové plochy Alp, nicméně na tomto území leží nejvíce vrcholů vyšších 4000 m n. m. a v nejvyšších částech Švýcarských Alp se nachází nejvyšší koncentrace ledovců v kontinentální Evropě.

Czupryn (2005: 23) zmiňuje, že švýcarské Alpy náležejí ke skupině západních Alp, kromě východní výspy v kantonu Graubünden. Popisuje geologické složení západních Alp do tří skupin:

- Vnitřní krystalické Alpy - Walliské Alpy, Lepontské Alpy, Adulské Alpy a další menší skupiny. Jsou tvořeny především krystalickými břidlicemi, žulou, rulou, vápenci a slepenci.
- Vnější krystalické Alpy - Bernské Alpy, Freiburské Alpy, Urnské Alpy a Glarnské Alpy.
- Vnější vápencové Alpy - Appenzelské Alpy a pohoří Jura. Zde je dominantním prvkem vápenec.

Savojské Alpy (Alpy: 359) zasahují na švýcarské území jen nepatrnou, ale velmi významnou částí. Nejvyšší švýcarský vrchol Savojských Alp je Haute Cime 3257 m n. m. Velkou část této oblasti zaujímá Ženevské jezero, nejrozlehlejší sladkovodní jezero v západní Evropě.

Freiburské Alpy (Alpy: 365) se rozprostírají mezi západním cípem Ženevského jezera a Bernem. Jde o nižší horský celek. Nejvyšší hora La Tarent dosahuje 2540 m n. m. Správním centrem oblasti je historické město Freiburg.

Bernské Alpy (Alpy: 392) patří k nejvyšším horským celkům v Alpách, správním centrem oblasti je Bern.

Walliské/Peninské Alpy (Alpy: 448) patří mezi nejrozlehlejší horské celky Švýcarska. Podstatnou oblast švýcarské části Walliských Alp pokrývají ledovce,

přesto je to území s nejsušším klimatem, nejnižším množstvím srážek a největším počtem slunečných dnů ve Švýcarsku. Na území se nachází více než 35 vrcholů vyšších 4000 metrů a právě v této oblasti je i nejvyšší hora Švýcarska Dufourspitze (4634 m n. m.), i špičatý Matterhorn, charakteristická hora, která se považuje za symbol Švýcarska. Matterhorn je vysoký 4478 m n. m.

Lepontské Alpy (Alpy: 482) se rozprostírají v kantonu Ticino a nejvyšším masivem je Basodina (3274 m). V oblasti se nachází množství jezer, řek a pramenů, mj. jezero Lago Maggiore.

Urnské Alpy a **Glarnské Alpy** (Alpy: 512, 526), ležící v Centrálním Švýcarsku, jsou jednou z turisticky nejnavštěvovanějších oblastí s rozmanitými přírodními zajímavostmi. Dominantní postavení v této oblasti má Lucernské jezero, od jehož hladiny se zvedají strmé a hustě zalesněné svahy. Na nejzápadnějším výběžku jezera se rozkládá atraktivní město Lucern s bohatou historií.

Adulské Alpy (Alpy: 546). V ledovcích pod nejvyšším vrcholem pohoří Rheinwaldhorn (3402 m n. m.) pramení řeka Rýn.

Sankt Gallenské Alpy (Alpy: 551) leží na severovýchodě Švýcarska. Zdejší horská krajina je plná jezer a středověkých městeček. Hlavním městem je St. Gallen.

Pohoří Rätikon (Alpy: 562). Díky zvrásněné krajině, izolovaným údolím, strmým sklaním vrcholům a hustým borovým lesům se jedná o jednu z nejodlehlejších oblastí celého Švýcarska.

Silvretta a **Sesvena** (Alpy: 573) jsou nejvýchodnější horské celky a nachází se zde jedny z nejznámějších lyžařských středisek v zemi, Davos a Klosters.

Skupina Platta, Plessurské a Albulské Alpy (Alpy: 587). Oblast se rozkládá na jih od města Chur a jsou zde hluboká a strmá údolí, lesy, divoké horské potůčky a několik klidných starodávných vesnic. Nachází se zde St. Moritz, prestižní lyžařské středisko ve švýcarských Alpách.

Bernina a **Livigno** (Alpy: 603) jsou horské celky, které navazují na stejnojmenná pohoří v Itálii. Na švýcarském území leží jen nepatrná část celé oblasti. V okolí nejvyšších vrcholů se stále vyskytuje mnoho ledovců, i když v současné době už nejsou příliš masívní.

Alpská horská krajina, která byla ještě před 200 lety považována za nehostinnou a těžko přístupnou, dnes tvoří základ cestovního ruchu v tomto regionu. Během

uplynulých dvou století došlo k velké výstavbě infrastruktury a k rozvoji turismu přispěly i nové znalosti o léčebném účinku vysokohorského klimatu a minerálních pramenů.

8.2 Řeky a vodní plochy

Webový portál www.svycarsko.org (2015) uvádí, že Švýcarskem prochází hlavní evropské rozvodí, přičemž největší řekou je **Rýn**, který vzniká soutokem Předního Rýna a Zadního Rýna. Jeho nejvýznamnějším přítokem je řeka **Aare**, pramenící pod nejvyšším vrcholem Bernských Alp. Další významnou řekou je **Rhône**. Jižní oblasti Švýcarských Alp jsou odvodňovány největším přítokem Pádu - řekou **Ticino**. Podle téhož zdroje jsou tyto řeky napájeny ze sněhových srážek a tajících ledovců.

Švýcarsko je zemí velmi bohatou na přírodní jezera. Oficiální zdroj cestovního ruchu, www.myswitzerland.com (A Land of Water, 2015), hovoří o více než 2 000 jezerních plochách, které dohromady zabírají celkem 5% rozlohy státu. Většina jezer je podle tohoto zdroje ledovcového původu, mnohé jsou položeny vysoko v horách a mají jen malou rozlohu. Největším jezerem Alp (Alpy: 361) je **Ženevské jezero** s rozlohou 581 km² a s maximální hloubkou 310 m. Následuje **Bodamské jezero**, **jezero Neuchâtel**, **Lago Maggiore**, **Lucernské jezero**, **Curyšské jezero**, **Thunské jezero**. Nepřehlédnutelným krajinným prvkem Švýcarských Alp jsou četné a mohutné vodopády, jejichž největší koncentrace je na území Bernských Alp (Alpy: 392). Největším vodopádem je podle tohoto zdroje kaskádový **Riechenbach**, spadající z výšky 540 m celkem v sedmi stupních.

8.3 Lázeňství

Švýcarsko je bohaté na horké prameny a podle oficiálních webových stránek cestovního ruchu Švýcarska www.mojesvycarsko.com mají švýcarské lázně dlouhou tradici datující se od roku 1000 n. l., kdy Římané začali budovat na tomto území první lázně. Jedny z nich byly podle tohoto zdroje v Badenu, což v překladu znamená „lázně“. Zde vyvěrají sirnaté termální prameny s teplotou 47°C, které obsahují nejvíce minerálů ze všech termálních pramenů ve Švýcarsku. Za největší termální lázně v Alpách lze považovat lázně Leukerbad nacházející se v kantonu Valais. Termální lázně lze ve Švýcarsku nalézt prakticky v každém regionu.

8.4 Švýcarské parky

Co je park? Oficiální webové stránky Swiss Parks Network (2015) uvádí, že území se statusem „park“ musí splňovat tři předpoklady:

a) Území s vysokou přírodní hodnotou skýtající scénické pohledy.

Parky jsou v mimořádně krásné krajině s množstvím přírodních stanovišť, které jsou domovem rozmanitých druhů rostlin a živočichů. Kulturní krajina a osady v ochranných zónách parku a v regionálních přírodních parcích jsou citlivě řešeny a do značné míry nedotčené.

b) Území je podporováno místní komunitou.

Podnět k vytvoření parku musí vycházet od místní komunity. Musí být zajištěna účast komunity a různých zájmových skupin již ve fázi projektování, dále při zřizování a provozování parku. Obce jsou významně zastoupeny při financování parku.

c) Zachování hodnoty a podpora udržitelného managementu.

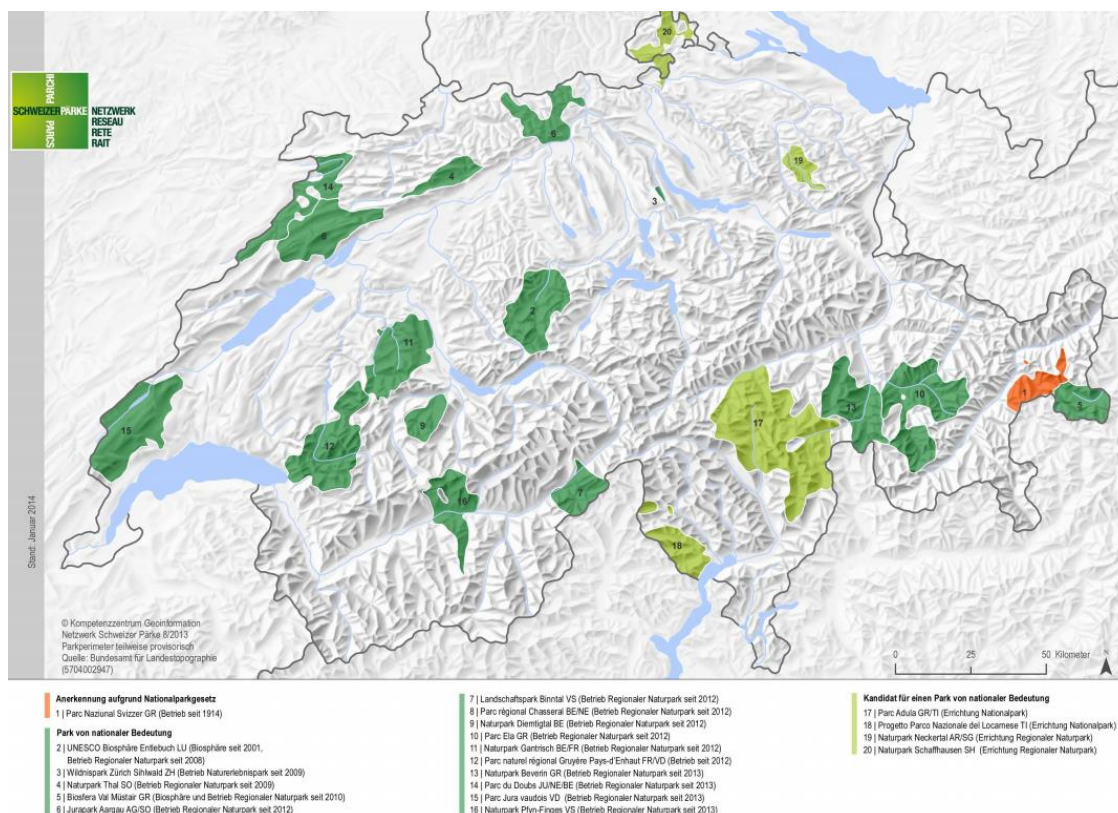
Parky slouží k zachování a rozvoji rozmanitosti přírody a krásy krajiny na dlouhodobé bázi. Zároveň poskytují cenné podněty k posílení trvale udržitelného managementu v regionálních přírodních parcích a v ochranných zónách národních parků.

Parky nabízí návštěvníkům originální zážitky v přírodě, pohled do fascinující historie, kontakt s místní komunitou a radost z regionálních specialit.

Oficiální webové stránky švýcarských parků uvádí, že v červenci 2015 bylo ve Švýcarsku 16 oficiálních parků a také 4 parky na kandidátské listině.

Švýcarský národní park v Engadinu existuje již od roku 1914, má za sebou tedy dlouhou historii. Nové parky, které byly zavedeny po roce 2008, vychází ze zákona o ochraně přírodního a kulturního dědictví. Legislativa rozlišuje tři kategorie parků:

- národní park,
- regionální přírodní park,
- přírodní vědecký park.

Obr. 1 Síť parků na území Švýcarska (červenec 2015)

Zdroj: <http://www.paerke.ch/en/schweizerpaerke/uebersicht.php>

V roce 2008 získal park Entlebuch, biosférická rezervace UNESCO, od federální vlády označení "park národního významu", v roce 2009 ho následovaly parky Thal a Wildnispark Zürich a v roce 2010 Biosféra Val Müstair. V lednu 2012 dostalo toto označení dalších sedm parků Binntal, Chasseral, Diemtigtal, Ela, Gantrisch, Gruyère Pays-d'Enhaut a Jurapark Aargau. Parky Beverin, Doubs, Jura vaudois a Pfyn-Fingee následovaly v lednu 2013. Těchto 16 parků jsou nyní v provozní fázi.

V současné době jsou čtyři parky ve fázi kandidátské, a to park Adula (Ticino /Graubünden), park Locarnese (Ticino), přírodní park Schaffhausen (Schaffhausen) a přírodní park Neckertal (St. Gallen /Appenzell Ausserrhoden).

8.5 Přírodní dědictví UNESCO

Švýcarsko má k červenci 2015 na seznamu UNESCO celkem tři památky přírodního dědictví a jednu biosférickou rezervaci UNESCO. Kapitola je zpracována podle UNESCO (World Heritage Experience Switzerland, 2015).

Monte San Giorgio (kanton Ticino, rok zápisu 2003). Tato přírodní atraktivita je popsána v kapitole 8.7.

Švýcarské Alpy Jungfrau - Aletsch (kantony Bern /Wallis, rok zápisu 2001 /rozšíření 2007). Jedna z nejúchvatnějších horských scenérií na světě s působivými masivy, nedotčenými údolími a největším alpským ledovcem. Oblast zahrnuje hory Eiger, Mönch a Jungfrau a ledovec Aletsch, jehož délka je přibližně 23 km. Tato krajina je ukázkou rozmanitostí ekosystémů a postupného utváření Alp působením pohybu ledovce a jeho ústupem pod vlivem klimatických změn. Oblast byla v roce 2007 z původních 53 900 ha rozšířena na nynějších 82 400 ha Jungfrau-Aletsch-Bietschhorn.

Tektonická aréna Sardona (kantony Graubünden/Glarus/Sankt Gallen, rok zápisu 2008). Tato přírodní atraktivita je detailněji popsána v kapitole 8.6.

Biosférická rezervace Entlebuch (kanton Lucern, rok zápisu 2001). Oblast o ploše více než 400 km² s mnoha rozsáhlými rašeliništi a výjimečnou flórou a faunou. Zahrnuje Schratzenfluh, nejrozsáhlejší krasovou oblast Švýcarska, a nejvyšší horu oblasti Rothorn (2350 m.n.m.).

8.6 Kanton Graubünden

The World Factbook CIA (2015) uvádí, že kanton Graubünden je rozlohou 7106 km² největším kantonem konfederace a leží v jeho východní části. Sdílí společné kantonální hranice s kantonem Ticino na jihozápadě, Uri na západě a Glarus a St. Gallen na severu. Sousedí na severu s Lichtenštejnskem a Rakouskem (spolkové země Vorarlberg a Tyrolsko), na jihu s italským Jižním Tyrolskem a Lombardií. Hlavním městem kantonu je Chur. V tomto kantonu leží populární lyžařská střediska St. Moritz a Davos-Klosters, dalšími oblíbenými turistickými destinacemi jsou Arosa, Flims, Lenzerheide, Scuol-Sammnaun.

Podle tohoto zdroje se na území kantonu nachází 150 údolí, 615 jezer a 937 horských vrcholů, z nichž nejvyšší vrchol Piz Bernina je vysoký 4049 m n. m. Přibližně 90 % rozlohy kantonu leží v nadmořské výšce nad 1 200 m. Zdroj udává, že okolo 40 % plochy patří neproduktivní vegetaci, pastviny pokrývají zhruba jednu čtvrtinu půdy. O něco více než čtvrtinu plochy (26,7 %) tvoří lesy. Jen 1,8 % plochy lze zemědělsky využít jako pole, louky, sady nebo vinohrady.

Právě v Graubündenu se nachází **Švýcarský národní park**, jediný národní park ve Švýcarsku. Oficiální webové stránky parku Parc Naziunal Svizzer (2015) uvádí, že park založen v roce 1914 a je vůbec prvním národním parkem vyhlášeným v Alpách i střední Evropě. Byl ustanoven Mezinárodní unií pro ochranu přírody (IUCN) jako přírodní rezervace kategorie 1, tj. s nejvyšším stupněm ochrany. Záměrem založení bylo umožnit, aby vývoj tohoto území švýcarské horské krajiny byl zcela přirozený a aby jakékoli změny byly předmětem vědeckého pozorování a výzkumu. Podle tohoto zdroje je tento experiment dnes uznáván jako vysoce významná "laboratoř v terénu" a ikona ochrany životního prostředí. Více o Švýcarském národním parku v kapitole 9.2.1.

Druhým parkem národního významu je **přírodní park Beverin** o rozloze 370 km², jak uvádí oficiální webové stránky cestovního ruchu Švýcarska www.myswitzerland.com (Beverin Nature Park, 2015). Hluboké rokle, skrytá horská údolí, ledovcová jezera a kultovní kozorožec se svým vznešeným krokem a horolezeckými dovednostmi. Tato majestátní zvířata žijí podle tohoto zdroje na skalnatých svazích hory Piz Bever a jsou považována za „strážce přírodního parku“. Působivými přírodními divy přírodního parku jsou především soutěsky Via Mala a Roffla, údolí Safiental a bohatá flóra a fauna alpských luk.

V severní části národního parku se nachází **tektonická aréna Sardona**. Podle oficiálních údajů uvedených na webových stránkách www.myswitzerland.com (Tectonic Arena Sardona, 2015) je v této oblasti celkem sedm vrcholů s výškou přes 3 000 m a jde o výtečný příklad vzniku hor pevninskou srážkou. Na stěnách vrcholů se odkrývají 250 až 300 milionů let staré vrstvy horniny překryté mladšími horninami. Díky tektonickému přesmyku je možné pozorovat nádherné geologické útvary. Podle tohoto zdroje má toto místo již od 18. století velký vědecký význam a v roce 2008 bylo zahrnuto na seznam přírodního světového dědictví UNESCO.

Biosféra Val Müstair je údolí mezi průsmyky Ofen Pass a Umbrailpass. Oblast tvoří most mezi Švýcarským národním parkem a národním parkem Stelvio v Itálii. V oblasti se podle oficiálních údajů o parku www.biosfera.ch (2015) vyskytuje bohatá fauna, zejména kobra evropská, zelené ještěrky, supi, zlatí orli a hnědí medvědi ze sousední Itálie.

8.7 Kanton Ticino

Ticino je nejjižnějším švýcarským kantonem a jeho rozloha je podle The World Factbook CIA (2015) 2812 km². Sdílí společné kantonální hranice s kantonem Uri na severu, Valais na západě, Graubünden na severovýchodě a italskými regiony Piedmont a Lombardie na jihu. Hlavním městem kantonu je Bellinzona.

Podle Neuenschwandra (2011: 343) je kanton Ticino velmi úrodný, většina jeho území je využívána pro zemědělství. Přibližně třetinu rozlohy zaujímají lesy. Na poměrně velkém území se rozprostírají dvě velká jezera – Lago di Lugano a Lago Maggiore. Kanton je rozdělen průsmykem Monte Ceneri na dvě části. Severní část Sopraceneri je mnohem hornatější a je tvořena dvěma rozsáhlými údolími v okolí jezera Lago Maggiore - Ticinské údolí a údolí Maggia.

V severní části kantonu se nachází jeho nejvyšší hora Rheinwaldhorn, patřící podle Alpy (2015: 546) do skupiny Adula (3402 m. n. m.). Zdejší část Alp, rozkládající se v severozápadní části kantonu, se často stávají cílem horolezců a milovníků horské turistiky. Tyto hory jsou na pohled pusté a chybí na nich turistické chaty i cesty. Jižní část kantonu zvaná Sottoceneri se rozkládá v okolí jezera Lago di Lugano.

Nejdelší řekou protínající kanton je Ticino. Řeka odvodňuje většinu kantonu a protéká jím od severozápadu přes údolí Bedretto a Leventino, následně se blízko Locarna vlévá do Lago Maggiore. Část kantonu Ticino se nachází v Pádské nížině. Západní část kantonu je odvodňována řekou Maggia. Mezi řekou Ticino a Maggia se nachází údolí Valle Verzasca. Většina rozlohy kantonu leží v Lepontských Alpách, menší plocha je součástí nížiny v okolí řeky Pád.

Podnebí kantonu Ticino je znatelně mírnější než ve všech ostatních částech Švýcarska a podle Neuenschwandra (2011: 343) je zde vysoký počet hodin slunečního svitu (více než 2300 hodin /rok) a vyšší teploty.

Monte San Giorgio (zápis do UNESCO v roce 2003). San Giorgio je podle World Heritage (2015) zalesněná hora (1096 m) v kantonu Ticino jižně od Luganského jezera a je považována za nejbohatší archeologické naleziště mořských fosilií ze středního období třetihor. Vykopávky z roku 1924 odkryly podle tohoto zdroje četné zkameněliny ryb, mlžů, ostronožců, koryšů, plazů, hmyzu a rostlin.

9 Zhodnocení ve vazbě na hypotézy

9.1 Hypotéza 1

Švýcarsko se zaměřuje na udržitelnou formu cestovního ruchu – zvolené kantony se zaměřují na udržitelný cestovní ruch dlouhodobě

9.1.1 Politika cestovního ruchu z hlediska udržitelnosti

Podle Pechlanera a Smerala (Pechlaner Harald, Smeral Egon, 2014, 176 - 177) je Švýcarská konfederace považována za vůbec první zemi na světě, která začala využívat koncepci udržitelného rozvoje cestovního ruchu. Základy politiky cestovního ruchu z hlediska udržitelnosti byly položeny v roce 1979 v dokumentu „**La conception suisse du tourisme**“ (Koncepce cestovního ruchu Švýcarska), který nasměroval politiku cestovního ruchu Švýcarska během 80. – 90. let 20. století na akceptovatelné optimum mezi pozitivními a negativními dopady rozvoje cestovního ruchu. I v současné době je tento koncept stále významným dokumentem a byl „základním kamenem“ koncepce cestovního ruchu Švýcarska po dobu dvaceti let. V této zprávě byla vyslovena potřeba dlouhodobě udržovat krajinu neporušenou a stanovit ekologické meze. V tomto smyslu byla inovativní, zohlednila ekonomické a sociální hledisko zároveň s ohledy na životní prostředí. Bylo to poprvé, kdy se začalo mluvit o udržitelném rozvoji, ačkoliv tento termín byl poprvé užit až později, v roce 1987 v tzv. Brundtlandské zprávě (Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future) vydané světovou komisí OSN pro životní prostředí a rozvoj (WCED).

S technologickými a ekonomickými změnami v 90. letech 20. století bylo nutné tuto oblast přeformulovat. Nová politika cestovního ruchu Švýcarska byla podle Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj (OCDE Background Report, July 2000: 5) nastíněna ve zprávě „**Rapport sur la politique du tourisme de la Confédération**“ (Zpráva o politice cestovního ruchu konfederace) a předložena Švýcarské spolkové radě v květnu 1996 a ta již obsahuje jasné strategie s ohledem na udržitelný rozvoj Švýcarska (zpracováno podle OCDE Background Report, July 2000: 5 – 6).

1. Vytváření příznivých podmínek v těchto oblastech:

- **Pracovat na vytvoření přívětivějšího přijetí cestovního ruchu.** Postoj místních obyvatel je nezbytný pro zajištění kvalitního produktu cestovního ruchu. Je nutné podpořit obyvatele Švýcarska k překonání kritického postoje, který mohou mít vůči cestovnímu ruchu.
- **Podporovat inovaci.** Přizpůsobení se novým výzvám v mezinárodní konkurenci vyžaduje mít k dispozici nezbytné finanční zdroje pro vývoj a rozvoj a pro poradenství firmám v cestovním ruchu. Přijetím inovativního přístupu musí být modernizována nabídka a stimulována poptávka.
- **Zlepšit mezinárodní rámcové podmínky.** Zájmy Švýcarska musí být obhájeny na mezinárodní scéně, zejména podporou liberalizace cestovního ruchu a např. blokováním devizových omezení.

2. Posílení pozice na trhu:

- **Posílit image značky.** Stimulace poptávky zlepšením komunikace. Pro návštěvníky je image značky zárukou kvality. Poskytovatelé služeb musí být vyzváni k tomu, aby pracovali společně pod hlavičkou destinace jako jeden celek.
- **Rozvíjet strategické produkty.** To zahrnuje přechod od individuálních služeb k integrovaným produktům pod hlavičkou destinace a zároveň sledování posunů v poptávce.
- **Zlepšit kvalitu služeb.** Služby cestovního ruchu ve Švýcarsku jsou relativně drahé. K zajištění výhodného poměru mezi cenou a kvalitou musí být zaručena vysoká kvalita.
- **Propagovat používání telematiky.** Zajištění pozice Švýcarska na elektronických zdrojích, zejména na internetu. Švýcarsko musí být propagováno jako destinace takovým způsobem, aby zákazníkům byly dostupné přesné informace kdykoli a odkudkoli.

3. Zvýšení atraktivnosti destinace:

- **Rozvíjet lidský kapitál.** Mladí lidé mohou získat specializaci v oboru zakládáním škol pro cestovní ruch a pořádáním specializovaných kurzů.

Je nezbytné zlepšovat image a prestiž těchto škol a kurzů, aby byla zajištěna budoucnost v tomto oboru.

- **Přilákat pracovní síly do oboru cestovního ruchu.** Vzhledem k obtížným pracovním podmínkám a často podprůměrným mzdám je v tomto oboru zaměstnán příliš malý počet Švýcarů a ve větší míře je využívána zahraniční pracovní síla. Je důležité zvýšit atraktivnost tohoto odvětví a podíl rodilých švýcarských občanů ve službách cestovního ruchu.
- **Propagovat strukturální změny v nabídce ubytování.** Poskytovat nezbytné obchodní poradenství na trhu ubytování, podporovat spolupráci objektů a tím zvýšit ziskovost.
- **Zvýšit hodnotu infrastruktury.** Vysoký stupeň rozvoje infrastruktury je jednou z výhod Švýcarska. Stávající infrastruktura musí být udržována a vylepšována.
- **Plánovat a zajistit udržitelný rozvoj přírody.** Zabezpečit ochranu přírody, která je pro Švýcarsko stěžejní hodnotou. Kvalita životního prostředí se musí stát jedním z hlavních pilířů cestovního ruchu Švýcarska.

Švýcarská spolková rada (Swiss Federal Council) pravidelně prezentuje hlavní záměry politiky udržitelného rozvoje v dokumentu nazvaném Sustainable Development Strategy (Strategie pro udržitelný rozvoj). V lednu 2012 byla vydána již čtvrtá zpráva v řadě nazvaná „**Sustainable Development Strategy 2012-2015**“. Tento dokument představoval významný příspěvek ze strany Švýcarska na konferenci Organizace spojených národů o udržitelném rozvoji "Rio + 20", která se konala v Brazílii v červnu 2012. Současná strategie 2012 - 2015 se soustředí na aktualizaci akčního plánu, který představuje celou řadu opatření podle deseti klíčových výzev uvedených níže, kterým čelí udržitelný rozvoj ve Švýcarsku. Strategie je též přezkoumáním implementace politiky udržitelného rozvoje za posledních 20 let a navazuje na zásady stanovené v předchozí verzi.

Ve Strategii jsou stanoveny a detailně rozpracovány následující klíčové výzvy pro období 2012 – 2015 (zpracováno podle Swiss Federal Council, 2012: 23):

1. Ochrana klimatu a řízení přírodních nebezpečí.
2. Snížení spotřeby energie a podpora obnovitelných zdrojů energie.
3. Zajištění udržitelného územního plánování.
4. Zvyšování ekonomické produktivity při současném odklonu od nadměrné spotřeby zdrojů a energie; přizpůsobení spotřeby udržitelnému rozvoji.
5. Využívání přírodních zdrojů udržitelným způsobem.
6. Posílení sociální soudržnosti, podpora kulturního rozvoje a integrace; řešení demografických otázek v rané fázi.
7. Zlepšení veřejného zdraví.
8. Převzetí odpovědnosti za globální vývojové a environmentální problémy.
9. Zajištění dlouhodobého financování veřejných rozpočtů a sociálního zabezpečení.
10. Vedení vzdělávání, výzkumu a inovací podle principů udržitelného rozvoje.

Problematika cestovního ruchu je citována v bodě 4 - Zvyšování ekonomické produktivity při současném odklonu od nadměrné spotřeby zdrojů a energie; přizpůsobení spotřeby udržitelnému rozvoji. Tato kapitola zahrnuje i otázky udržitelného rozvoje v politice cestovního ruchu. Konkrétně je ve zprávě uvedeno, že při implementaci strategie růstu Švýcarska jako turistické destinace věnuje spolková rada (Federal Council) zvláštní pozornost respektování principů udržitelného rozvoje.

9.1.2 Zermatt – inovativní projekt výstavby Hörnihütte.

Sezónní časopis Zermatt Magazin (2014: 88 – 91) představuje projekt přestavby horské chaty Hörnihütte v nadmořské výšce 3260 m. Od roku 1865 sloužila jako výchozí bod pro turisty a horolezce pro výstup na Matterhorn a ročně zde bylo ubytováno přibližně 4000 horolezců a turistů. Postupně vznikla potřeba chatu kompletně zrekonstruovat a přizpůsobit dnešním požadavkům, co se týká funkčnosti, bezpečnosti, hygieny, dopadu na životní prostředí. V září 2013 proto byla chata uzavřena pro veřejnost a k oslavě 150. výročí prvního výstupu na Matterhorn dne 15. 7. 2015 znovu slavnostně otevřena po celkové rekonstrukci.

Projekt rekonstrukce zahrnoval i mnohá opatření, která měla za cíl mít pod kontrolou horolezectví na Matterhorn. Zrekonstruovaný objekt nabízí 151 lůžek

místo původních 170. Táboření ve volné přírodě, se svými negativními dopady na životní prostředí, je zakázáno. Tato opatření by měla mít za následek menší počet horolezců na Matterhorn a tím i minimalizaci rizik padajících úlomků skály a vyšší bezpečnost horolezců.

Protože chata je umístěna na osamoceném místě vysoko v horách, není zde obvyklá infrastruktura a zdroje musí být využívány udržitelným způsobem. Podle projektu budova v co největší míře sama generuje potřebnou provozní energii a vodu a zásobování se tím omezí na minimum. Renovace budovy s sebou nese mnohá ekologická vylepšení, zahrnující zlepšení energetické bilance i konceptu odpadních vod, zvýšení bezpečnosti návštěvníků zavedením aktuálních požárních bezpečnostních předpisů.

9.1.3 Ricola bylinkové zahrádky.

Známé švýcarské bonbony Ricola jsou vyrobeny ze 13 druhů bylin a výrobce na svých webových stránkách deklaruje, že věnuje zvláštní pozornost kvalitě a přírodním podmínkám, kde se byliny pěstují, produkty jsou vyráběny v souladu s přírodou a že již více než 25 let pěstuje byliny ve švýcarských horách bez použití pesticidů a herbicidů. Ricola respektuje environmentální hodnoty ve všech oblastech svého podnikání a zavedla opatření ke snížení spotřeby surovin, energie a vody, optimalizaci zásobování a likvidaci odpadních vod. Šest ukázkových zahrádek, ve kterých jsou byliny pěstovány, jsou volně přístupné návštěvníkům po celém Švýcarsku. Ti tak mají možnost dozvědět se o směsi bylin přímo v jejich přirozeném prostředí a získat znalosti o pěstování bylin.

Všechny zahrádky se nachází v jedinečném horském prostředí švýcarských Alp. Návštěvník prochází zahradami obklopenými bohatou alpskou flórou a je vtažen do světa bylin, což může být inspirativní a může přispět k pozitivnímu vnímání tamního přírodního prostředí a celkového posílení vztahu k přírodě.

9.1.4 Vybraná ekologická značení

Níže jsou uvedena vybraná ekologická značení, která se objevují v síti cestovního ruchu Švýcarska. Nejedná se však o celkový přehled.

Certifikace Green Globe

Obr. 2 Logo certifikace Green Globe

Zdroj: Green Globe [online]. [cit. 2015-04-05]. Dostupné z WWW: <http://www.greenglobe.com>

Podle oficiálních webových stránek certifikace Green Globe se jedná o celosvětovou certifikaci, která je vyjádřením environmentální odpovědnosti při podnikání v oboru cestovního ruchu a partnerů v dodavatelském řetězci. Udělení certifikátu je oceněním provozu podniku a jeho řízení v duchu udržitelného cestovního ruchu. Při hodnocení je posuzováno 380 ukazatelů v rámci 44 kritérií udržitelnosti. Centrála certifikace Green Globe je v Los Angeles, USA.

Certifikace Green Globe je posuzována na základě následujících mezinárodních norem a dohod:

- globální kritéria udržitelnosti cestovního ruchu,
- kritéria globálního partnerství pro udržitelnost cestovního ruchu (STC Partnership),
- Základní kritéria trvale udržitelného cestovního ruchu certifikační sítě Ameriky,
- Agenda 21 a zásady pro udržitelný rozvoj schválené 182 vládami v Rio de Janeiro na Summitu Země OSN v roce 1992,
- ISO 9001/14001/19011 (ISO - Mezinárodní organizace pro standardizaci).

Ve Švýcarsku získalo ke dni 10. 8. 2015 celkem 12 podniků ocenění Green Globe. Jedná se o provozovatele hotelů, prázdninových resortů a jednoho provozovatele krytého stadionu.

EarthCheck

EARTHCHECK

Obr. 3 Logo certifikace EarthCheck

Zdroj: EarthCheck [online]. [cit. 2015-04-05]. Dostupné z WWW: <http://earthcheck.org>

EarthCheck je oceněním subjektů v oblasti udržitelného cestovního ruchu. Na svých oficiálních webových stránkách uvádí, že v současné době je certifikováno více než 1300 subjektů ve více než 70 zemích světa. Ocenění v rámci cestovního ruchu je rozděleno do 34 kategorií, zahrnující např. ubytování, atrakce, golfové kluby, farmy, restaurace, návštěvnická centra, půjčovny automobilů, zábavní parky, cestovní kanceláře, vinařství, lázeňství a jiné.

Steinbock (Ibex, kozorožec)

Obr. 4 Logo certifikace Steinbock

Zdroj: OE-Plus [online]. [cit. 2015-04-12]. Dostupné z: <http://www.oe-plus.ch/>

Oficiální webové stránky organizace uvádí, že značení Steinbock se uděluje švýcarským hotelům a restauracím na důkaz jejich angažovanosti v oblasti udržitelnosti životního prostředí, kvalitního managementu, vztahu k zaměstnancům a celkového přístupu firmy k udržitelnému cestovnímu ruchu. Hotely mohou obdržet až pět hvězdiček – kozorožců. V šesti kantonech Švýcarska bylo k 12. 3. 2015 certifikováno 15 hotelů, které jsou silně orientovány na ekologii a životní prostředí.

ECOLABEL - program ekoznačení

Obr. 5 Logo certifikace ECOLABEL

Zdroj: The EU Ecolabel [online]. [cit. 2015-04-12]. Dostupné z WWW: http://ec.europa.eu/environment/ecolabel/index_en.htm

Podle oficiálních webových stránek se program řídí pravidly danými nařízeními Evropského parlamentu a Evropské rady, která vychází ze zásad mezinárodní normy ISO 14024. Program uděluje značku Ecolabel v rámci širokého okruhu produktů, např. textilních výrobků, elektronických zařízení, papírových výrobků, spotřebičů pro domácnost, ale také ubytovacím službám v cestovním ruchu.

Oceňovány jsou služby v kempech a ubytovacích kapacitách. Ke dni 22. 2. 2015 získalo v kategorii služeb značku Ecolabel celkem 37 ubytovacích kapacit, v kempech k tomuto dni nebyla certifikace udělena.

9.1.5 Škola managementu udržitelnosti SUMAS

Škola managementu udržitelnosti (Sustainability Management School - SUMAS), nacházející se ve švýcarském městě Gland, je unikátní obchodní škola zaměřující se na management udržitelnosti. Byla založena v únoru 2012 a je první školou tohoto druhu v Evropě. Nabízí programy bakalářského a magisterského studia. Škola kombinuje vysokou úroveň akademického vzdělání s projekty ze „skutečného života“ a spolupracuje s předními firmami v oblasti udržitelnosti. Cílem vedení školy je vychovávat společensky odpovědné, vysoce kvalifikované pracovníky nejen s teoretickými znalostmi, ale už i s praktickými zkušenostmi v oblasti managementu udržitelnosti životního prostředí.

9.1.6 Vyhodnocení hypotézy 1

Švýcarsko je příkladem destinace, která se dlouhodobě orientuje na udržitelný rozvoj a šetrné formy turismu. Svědčí o tom nejen programy udržitelnosti, které jsou zaváděny již od roku 1979 a je v nich stanovena potřeba dlouhodobě udržovat krajinu neporušenou.

Ve Švýcarsku byla v nedávné době založena i škola managementu udržitelnosti s bakalářskými a magisterskými programy, která je unikátní školou tohoto druhu v Evropě.

Při návštěvě Švýcarských Alp je cítit doslova „na každém kroku“, že Švýcaři si své krajiny váží, jsou na ni pyšní a snaží se ji chránit a udržovat pro další generace. Podporována je pěší turistika, mají zde kvalitní turistické trasy v přírodě, velmi dobře značené turistické stezky s informačními tabulemi a panely. (fotografie č. MM3, příloha č. 3). Turistické stezky jsou budovány důkladně s použitím přírodních zdrojů, s využitím různých druhů a velikostí nerostů, dřeva a dalších přírodních materiálů (fotografie č. MM6, příloha č. 3). Na mnoha atraktivních místech se nachází schránky s malými úlomky hornin z místních hor pro turisty, kteří mají touhu odnést si domů přírodní suvenýr a zdarma. Jednotlivé kousky jsou

uloženy ve vozíku nebo v dutině stromu či v dřevěné truhle s cedulkou vyzívající k volnému odběru (fotografie č. F6, příloha č. 3).

Velice kvalitně jsou zpracovány webové stránky Switzerland Mobility pro návštěvníky poznávající Švýcarsko bez použití motorového vozidla, tzv. „na vlastní pohon“. Stránky obsahují mnoho užitečných informací včetně tras pro pěší turistiku, cykloturistiku, výlety na horských kolech, trasy pro in-line bruslaře, sjíždění toků na kánoích. Stránky jsou výtečným pomocníkem při plánování tras a návštěvník je tak nepřímo motivován šetřit a ochraňovat přírodu.

Majitelka cestovní kanceláře, která Švýcarsko mnohokrát navštívila a má o něm široké povědomí, hovořila o zodpovědném přístupu místních podnikatelů k přírodnímu a kulturnímu dědictví, o rodinných penzionech, v jejichž okolí je vše čisté, upravené a vyzdobené, o tom, jak si místní obyvatelé váží své země a jejich krás a jak dbají na údržbu okolí svých domů. Jednají zodpovědně a citlivě k životnímu prostředí a přírodním atraktivitám s ohledem na jejich ochranu pro budoucí generace.

Místní obyvatelé se zapojují do průvodcovských činností, v informačních centrech je obvyklá nabídka turistiky za doprovodu průvodce, speciální programy s pozorováním noční oblohy, vycházky při východu či západu slunce, procházky botanickou zahradou s výkladem zahradníka a obdobné programy.

Na mnoha atraktivních místech jsou k dispozici tzv. show roomy s promítáním fotografií a krátkých vzdělávacích filmů o místní přírodě a přírodních úkazech (fotografie č. F3, příloha č. 3).

Na otázku, zda se Švýcarsko zaměřuje na udržitelnost cestovního ruchu dlouhodobě, lze jednoznačně odpovědět kladně. **Hypotéza 1 je potvrzena.**

9.2 Hypotéza 2

Kanton Graubünden se vyznačuje neporušeností přírody a je útočištěm pro výjimečnou faunu a flóru. Neporušenost přírody je výsledkem systematické činnosti v oblasti cestovního ruchu.

Kanton Graubünden je nejméně osídleným kantonem a zároveň nejvíce navštěvovaným ve Švýcarsku. Nachází se zde přes 1 000 horských vrcholů, 150 údolí a 615 jezer a spojuje se zde divoká a nedotčená příroda s vysoce rozvinutou turistickou infrastrukturou. Na jeho území se nachází jediný Švýcarský národní park. Mluví se tu nejvíce jazyky – třemi z oficiálních čtyř švýcarských jazyků, a to německy, italsky a rétorománsky.

9.2.1 Švýcarský národní park

Švýcarský národní park je příkladem nedotčené alpské přírody na ploše 170,3 km². 28 % plochy parku tvoří lesy, 21% alpské louky, 51% skály a suťoviště, podloží tvoří z 80% dolomit a vápenec. Žije zde 30 druhů savců, přes 100 druhů ptáků a 5000 druhů bezobratlých živočichů. V parku roste 650 druhů vyšších rostlin. Je zde 21 značených turistických tras, dohromady 80 km cest.

Posláním Švýcarského národního parku je:

- umožnit flóře a fauně volně se rozvíjet; přírodní procesy musí probíhat bez lidského zásahu;
- využívat tento vzácný kus nedotčené přírody k provádění dlouhodobých vědeckých výzkumných projektů;
- vybízet lidi, aby se těšili přírodou, zvyšovat povědomí o důležitosti její ochrany.

Cíle a záměry parku jsou shrnuty do tří slov: PROTECT – RESEARCH – INFORM:

- CHRÁNIT (protect): V parku není dovoleno opouštět vyznačené trasy; je zakázáno trhat květiny, sekát louky, zabíjet jakákoli zvířata, kácet stromy. Příroda je ponechána svému vlastnímu životu, bez jakéhokoli lidského zásahu. Není to pouze otázka ochrany druhů. Celá lokalita se všemi svými přírodními dynamickými procesy je přísně chráněná – týká se to i spadlých

stromů, lavin a sesuvů půdy. Komplexní filozofie, která byla klíčovým prvkem parku od jeho založení dne 1. srpna 1914, je zárukou jeho budoucího vývoje.

- ZKOUMAT (research): Jak se může příroda rozvíjet bez lidského zásahu? Výzkumné projekty a dlouhodobé programy pozorování umožňují vědcům lépe pochopit složité procesy. Vědci z různých výzkumných ústavů využívají tuto unikátní open-air laboratoř k získání informací o vývoji alpských druhů a habitatů. Minimální zásahy lidí a mnoho let výzkumné činnosti prováděných minulými generacemi vědců nabízejí ideální podmínky pro různé výzkumné činnosti.

Národní park má jedinečnou sbírku dat, která byla nashromážděna během delšího období, což je pro výzkum velmi atraktivní.

První dlouhodobá pozorování území byla provedena v roce 1917 a od té doby jsou pozorování pravidelně prováděna a dokumentována.

- INFORMOVAT (inform): Švýcarský národní park nashromáždil velké množství informací s cílem poskytnout návštěvníkům jasnou představu o tom, jak příroda funguje. Tyto informace mají návštěvníky pobízet k vyšší ochraně životního prostředí. Informace jsou podávány formou exkurzí s průvodcem, naučných stezek, školení pro učitele, různých aktivit pro děti a mládež, přednášek, výstav a expozic, multimediálních průvodců a různých publikací.

Švýcarský národní park je jedním z nejlépe chráněných území v Alpách. Návštěvníci zde mají možnost sledovat dynamické procesy, které propůjčují této krajině její jedinečný charakter. Dále autorka uvádí výňatek z pravidel chování ve Švýcarském národním parku, jejichž plné znění je dostupné na webových stránkách kantonu Graubünden.

- Přísný zákaz opouštět značené cesty.
- Neodhazovat odpadky.
- Žádný přirozený objekt nesmí být odstraněn, zahuben: zvířata, rostliny, houby, větve, kameny apod.
- Psi nejsou v parku povoleni, ani na vodítku.

- V parku nejsou povoleny žádné zimní sporty, jízda na kole nebo létání jakéhokoliv druhu.
- Koupání v jezerech, tůňkách, potocích a řekách není dovoleno.
- Zákaz rozdělávání ohně.
- Přenocování je přísně zakázáno, včetně zaparkovaných vozidel podél hlavní silnice v průsmyku Ofenpass.
- Zákaz rušení zvěře.

Parkem procházejí dozorcí a vymáhají dodržování předpisů. Jejich povinností je jakýkoli přestupek ohlásit. Každý rok navštíví národní park asi 150 000 lidí.

Maskotem kantonu Graubünden je kozorožec, který je vyobrazen i ve znaku kantonu. Je možné ho zahlédnout ve volné přírodě, zejména ve vyšších a odlehlějších horských oblastech.

9.2.1.1 Nejpočetnější živočišné druhy

Podle ENGADIN St. Moritz (2015) je Švýcarský národní park domovem přibližně pro 30 druhů savců a více než 100 druhů ptáků. K nejpočetnějším živočišným druhům nacházejícím se ve Švýcarském národním parku patří:

Kamzík horský. V polovině 19. století došlo k velkému úbytku kamzíků a hrozilo jejich vyhubení, ale v roce 1875 vstoupil v platnost zákon upravující lov a tento krok je zachránil. V současné době se jejich počet odhaduje na zhruba 95 000, žijí v Alpách a v pohoří Jura. Jedna z nejpočetnějších populací kamzíků obývá údolí Engadine v kantonu Graubünden.

Orlosup bradatý je největším volně žijícím ptákem ve Švýcarsku. Vymizel z Alp koncem 19. století, důvodem byl úbytek jeho potravinových zdrojů - jelenů a koz. V roce 1970 byl do Alp reintrodukován, a to v návaznosti na dlouhodobý program vysazení ptáků odchovaných v zajetí, zahrnující Švýcarsko, Rakousko, Francii, Německo a Itálii. Ve Švýcarsku byl zvolenou lokalitou právě národní park.

Kozorožec alpský je vyobrazen ve znaku kantonu Graubünden. Před rokem 1850 se zde vyskytoval ve velkém množství, ale počátkem 20. století byl téměř vyhuben. V roce 1950 byl v Alpách znovu vysazen. Koncem minulého století byl výskyt v Alpách asi 14 000 kusů. Kolonie Albris v Engadinu je jednou z nejpočetnějších ve Švýcarsku.

Svišť horský. Původně se svišti nacházeli pouze v Alpách, později byly vysazeni i na několika místech v pohoří Jura.

Jelen lesní ze Švýcarska téměř vymizel ještě před založením národního parku v roce 1914. Díky přirozené migraci ze sousedního Rakouska se jeho populace především v kantonu Graubünden neustále zvyšuje. V současnosti se v alpských oblastech vyskytuje velké množství jelenů, což může vést k opačnému problému, a to, jak zabránit přemnožení, pokud by současný trend přetrvával.

Orel skalní. Původně se tento druh vyskytoval po celé Evropě, ale v důsledku jeho vyrušování a lovu zejména ve 20. století se počet výskytů podstatně snížil. V současné době je tento druh chráněn a je zařazen na Červený seznam ohrožených druhů. Od roku 1950 se jeho počet postupně zvyšuje a nyní se stabilizoval na asi 300 párech. Ve Švýcarsku se orel skalní vyskytuje převážně v alpských oblastech. Nejvýše položená hnízda se nachází ve více než 2600 m n. m., nejnižší ve zhruba 700 m n. m.

9.2.1.2 Návštěvnické centrum v Zernezu

Návštěvnické centrum Švýcarského národního parku v Zernezu (Nationalparkhaus Zernez) je jedinečným příkladem kvalitního informačního centra a je umístěno v moderní třípatrové budově. Vnitřní prostor je rozčleněn do několika menších částí se stálou expozicí i putovními výstavami. U informačního pultu si návštěvník vyzvedne audioprůvodce s možností výběru výkladu z pěti jazyků a s ním prochází jednotlivými místnostmi, kde je představena historie parku. Může si též vyzkoušet odpovídat na otázky s přírodovědnou tematikou. Z reproduktorů v jednotlivých sekcích se linou zvuky zdejších živočichů a návštěvník si může zkusit některé věci „na vlastní kůži“, protože je zde mnoho interaktivních prvků, např. si může nasadit na hlavu jelení parohy či zažít simulaci letu orlosupa. V informačním centru se nachází i obchod se širokým výběrem zboží s přírodovědnou tematikou.

9.2.2 Park Ela

Park Ela, jediný přírodní park v Graubündenu, je zároveň největším přírodním parkem ve Švýcarsku. Nachází se v rozmanité krajině v blízkosti alpských průsmyků Albula, Julier a Septimer. Nabízí nedotčenou přírodu a neporušené románské

vesnice. Devatenáct obcí společně usiluje o posílení udržitelného regionálního hospodářství, ochranu přírody a krajiny a zachování kulturního dědictví. Rašeliniště Alp Flix se vyznačuje vysokým stupněm biodiverzity, v roce 2000 vědci napočítali 2092 druhů flóry. Vysoká údolí v oblasti Kesch-Ducan jsou chráněna jako oblast celostátního významu a zkamenělé skalní ledovce a morény svědčí o dávné existenci ledovce v této oblasti. Údolí Parc Ela je výhodným místem pro sledování divokých zvířat. Kolem Piz Ela a v údolí Tuors žijí početné kolonie divokých koz a kamzíků. V srdci parku Ela – na vrcholech Piz Ela, Corn da Tinizong a Piz Mitgel - za sebou zanechali svoje stopy dinosaurů. Zkamenělé stopy dravých dinosaurů na vrcholku hory Piz Ela jsou podle záznamů nejstarší a v nejvyšší nadmořské výšce na světě. Tato senzace byla objevena teprve v roce 2009. (zpracováno podle propagačního materiálu „Parc Ela“).

9.2.3 Region Haidiland

Region Haidiland se nachází v okolí lázeňského města Bad Ragaz a nabízí úchvatnou krajinu, termální prameny a v zimě též sjezdovky. Cestovní ruch v této **oblasti je založen na inspiraci dojemným příběhem „Heidi, děvčátka z hor“**, románem od spisovatelky Johanny Spyriové z roku 1880. Příběh Heidi byl zasazen do krásné horské přírody Graubündenu s kulisou malebného jezera Walensee a byl několikrát zfilmován a kniha přeložena do více než padesáti jazyků. Díky tomu znají příběh Heidi děti po celém světě. V Graubündenu se Heidi stala jednou z velkých turistických atrakcí a na její počest byla i přejmenována vesnice. Haidiland nabízí řadu kratších procházkových tras a atrakcí šitých na míru pro rodiny s dětmi, proto je velkým lákadlem právě pro tuto skupinu návštěvníků. V regionu je možné navštívit (NATIONAL GEOGRAPHIC TRAVELER, 2014: 85):

- **Heididorf** – obec s muzeem spisovatelky Johanny Spyriové, dům Heidihaus, farma s domácími zvířaty a poštovní úřad se speciálním „Heidi-razítkem“;
- **Heidialp** – typická farma a restaurace nedaleko Heididorfu;
- **Heidibrunnen** – kašna v původní vesničce Heidi Maienfeld plněná horskými prameny, která byla vystavěna na památku spisovatelky Johanny Spyriové;

- **Heidipfad** – Heidina stezka návštěvníka zavede do restaurace s vybranými alpskými specialitami. Příběh děvčátka je vyobrazen na panelech podél stezky;
- **Geissenweg** – místo, kde se děti dozví zajímavosti o kozách, nejoblíbenějších zvířatech Heidi. Součástí atrakce je piknik s barbecue;
- **Heidi-Erlebnisweg** – zážitková túra se 12 zastaveními, kde se návštěvník seznámí s příběhem Heidi přímo v původním přírodním prostředí;
- **Heidis Blumenpfad** - květinová stezka malé hrdinky seznámí návštěvníky s unikátní alpskou flórou. Na stezce je možné shlédnout asi 200 druhů rostlin.

Další turistickou atrakcí v Haidilandu je možnost rybaření s prutem z břehu jezera Walensee zdarma a bez rybářského lístku.

V tradiční alpské sýrárně Tannenboden, postavené na přelomu 19. – 20. století, si návštěvník může vyrobit svůj vlastní sýr, a to nad otevřeným ohněm jako v dávných dobách. Nabízí se tak zážitek původnosti tradice zábavným a zajímavým způsobem. Turistický ruch v regionu Heidiland je založen na ztotožnění se s dojemným příběhem, protkaným láskou děvčátka Heidi k působivé švýcarské alpské přírodě a touze návštěvníka pocítit sílu příběhu na vlastní kůži. Tradice zde hrají významnou roli.

9.2.4 Graubünden: Mein Bergdorf

Zajímavým projektem s tematikou udržitelnosti cestovního ruchu je program **„Graubünden: Mein Bergdorf“** (Graubünden: Moje horská vesnice). Jedná se o marketingovou spolupráci kantonu s dalšími deseti menšími turistickými regiony. Společně nabízí zejména udržitelné produkty - vybrané speciality a kulinářské lahůdky, a to ve většině regionů Graubündenu. Při procházce kulinářskou stezkou v idylickém prostředí autentických horských vesnic lze zblízka nahlédnout a přesvědčit se, že místní speciality jsou i v dnešní době stále vyráběny podle originálních starých receptur.

9.2.5 Vyhodnocení hypotézy 2

Ve Švýcarsku je pouze jediný národní park, je však unikátní a jde o zvláště působivou oblast nedotčené alpské krajiny. Na rozdíl od našich národních parků zde platí zásada, že přírodě dávají absolutní volnost, dávají volný průběh i lesním

požárům, sesuvům půdy, lavinám, polomům a všem přírodním úkazům. Horské louky se nekosí, obvykle se zde nepasou krávy. Trhání rostlin je přísně zakázáno.

Švýcarský národní park je domovem přibližně pro 30 druhů savců a více než 100 druhů ptáků.

Dotazníkové šetření bylo provedeno mezi respondenty, kteří Švýcarsko navštívili, a z jejich odpovědí je patrné, že si jsou vědomi výjimečnosti přírody kantonu Graubünden. 86 % respondentů má povědomí o tom, že se zde nachází jediný národní park ve Švýcarsku a 72 % respondentů o tom, že je zde vysoký výskyt kozorožců a svištů. 73 % respondentů vědělo, že v kantonu Graubünden jsou vynikající podmínky pro lyžování a zimní sporty.

V řízeném rozhovoru se majitelka cestovní kanceláře vyjádřila, že v rámci zájezdů několikrát navštívili i kanton Graubünden, kde pořádali pěší turistické výlety. Vyslovila se, že *„kanton Graubünden je především horská oblast zaměřená na lyžování a turistiku. Byli jsme tam několikrát v létě a měli jsme krásné pěší výlety po národním parku. Je tam nádherná příroda a stalo se nám, že jsme třeba i pozorovali kozorožce tak na 20 metrů.“*

S přihlédnutím k dotazníkovému šetření, řízenému rozhovoru a především obsahovou analýzou dat je možné hypotézu potvrdit. Švýcaři o svůj jediný národní park v zemi náležitě pečují, jsou si vědomi množství přírodních atraktivit a bohatství místní fauny a flóry. Neporušenost přírody je mimo jiné i výsledkem systematické činnosti v oblasti cestovního ruchu, což dokládá návštěvnické centrum Švýcarského národního parku v Zernezu. **Hypotéza 2 je tedy potvrzena.**

9.3 Hypotéza 3

Kanton Ticino vyniká na pobřežích jezer Lago Maggiore a Lago di Lugano středomořským klimatem, který má vliv na rozvoj cestovního ruchu (turismu a rekreace) a jeho udržitelnost.

V úvodu propagační brožury Dream book (2013, Ticino Turismo) je uveden výstižný popis zdejší krajiny od Hermanna Hesse, německo-švýcarského prozaika, básníka a esejisty, držitele Nobelovy ceny za literaturu v roce 1946:

*„Zde je slunce intenzivnější, teplejší
a hory jsou červenější
a rostou zde kaštany, vinná réva, mandle a flky
a lidé jsou dobří, vzdělaní a laskaví...“*

Tato citace zachycuje nejen krásu zdejší krajiny, ale i charakter místních obyvatel a romantickou atmosféru, která se v kraji rozprostírá.

Kanton Ticino (Tessin) je nejjihnější švýcarský kanton. Rozkládá se na mírných jižních svazích v předhůří Lepontských Alp, obrácených k jezerům Lago Maggiore a Lago di Lugano. Kanton je zcela odlišný od zbylé části Švýcarska, co se týče podnebí, přírody, architektury, kultury, jídla i celkového životního stylu, který je blíže horkokrevným Italům než německy hovořícím Švýcarům – farmářům na severu země. Je to jediný kanton, který celý leží směrem na jih od Alp a ty brání přílivu studeného vzduchu od severu. Také je to jediný kanton, kde je italština oficiálním jazykem.

V minulosti zde vládli milánští vévodové a na počátku 16. století je dobyli spříseženci, avšak ke konfederaci se Ticino připojilo jako svobodný kanton teprve v roce 1803. Z tohoto období pochází i italský vliv.

9.3.1 Jezero Lago Maggiore

Jezero Maggiore o rozloze 212,5 km² je situované na jižní straně Alp. Jeho větší část se rozprostírá v Itálii a pouze malá část je ve Švýcarsku, právě v kantonu Ticino. Jezero napájí řeka Maggia.

Podle propagačního materiálu Ticino Vademecum (2014) žije tento region z příjmů z turistického ruchu přes sto let. V počátcích zde stál pouze jeden hotel (Grand Hotel

of Locarno-Muralto) a v současné době je v regionu přes 200 hotelů. Svým hostům nabízí klidnou dovolenou, kulturní zážitky a sportovní vyžití.

Hlavním turistickým cílem na břehu jezera je středisko **Locarno**. Toto staré město má jedinečnou polohu v široké zátocce jezera a na jezerní promenádě i v místních zahradách mezi suchými kamennými zdmi rostou agáve, palmy, kamélie, cypřiše, oleandry a magnólie. Některé rostliny začínají kvést již v únoru. Městečko se zaměřuje na turistický ruch a přitahuje pozornost jak německy mluvících návštěvníků ze severu země, tak Italů, kteří se pohybují zejména v letním období po dlážděných uličkách starého města.

Na druhé, jižně otočené straně delty Maggia, se nachází bývalá rybářská osada Ascona, která se rozrostla na turistické městečko plné umělců a umění.

Právě jedinečná krása okolní krajiny, která je typicky alpská a vlivem mírného středomořského klimatu má tropickou vegetaci, je hlavní atraktivitou pro cestovní ruch. Tento region má více než 2300 hodin slunečního svitu ročně a řadí se tak k nejslunnějším oblastem Švýcarska s průměrnou teplotou 12,5°C. Ideální podmínky k růstu zde mají vzácné druhy flóry, a to palmy a kamélie, které kvetou v brzkém jarním období, a dále borovice, jedle, kaštany. Břehy jezera jsou porostlé korkovými duby, fíkovníky smokvoněmi a olivovníky.

Vlídne podnebí využívají i místní zemědělci a hojně se zde pěstuje vinná réva.

Vyhlídkové čluny po jezeře mají zastávky na ostrovech Brissago a San Pankrazio, což je největší ostrov na jezeře, na kterém dominuje krásná botanická zahrada s exotickými rostlinami.

9.3.2 Jezero Lago di Lugano

Jezero Lugano má plochu 48,7 km² a nachází se na hranici mezi jižním Švýcarskem a severní Itálií. Oblast jezera patří k nejkrásnějším přírodním prvkům kantonu Ticino. Přestože větší plocha jezera leží ve Švýcarsku, jihozápadní břeh, severovýchodní část a malá enkláva uprostřed spadají k italskému území.

Ačkoli jezero není obzvlášť velké, vyznačuje se rozmanitostí. Na jeho březích se střídají hory a pruhy polí v jednotlivých výběžcích jezera. Lago di Lugano vzniklo v době ledové v místech, kde se srazily dva ledovce. Důsledkem toho je jeho extrémně členitý tvar. Z jezera odtéká řeka Tresa, která ústí do Lago Maggiore. Jarní

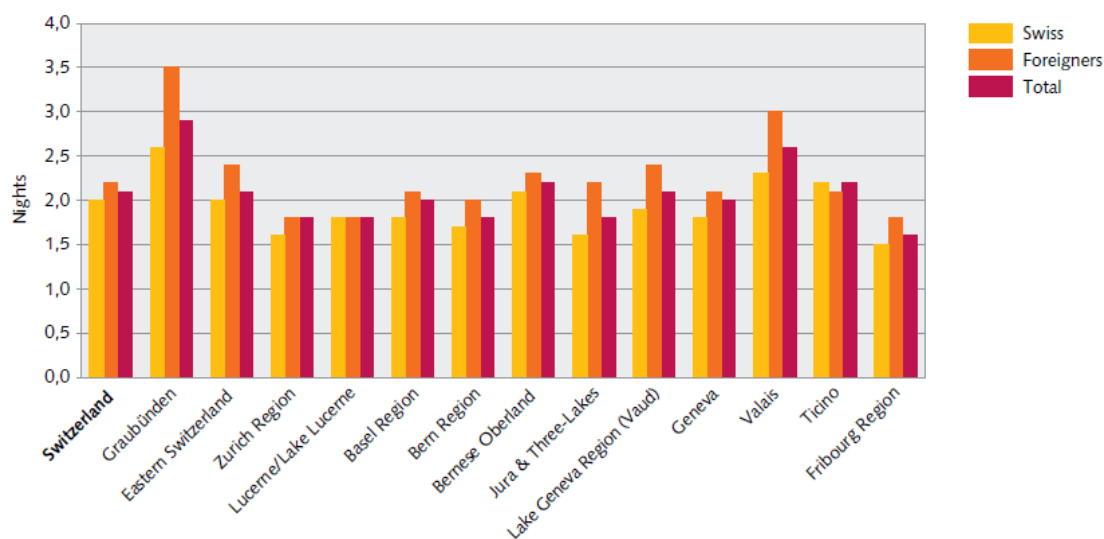
až letní vzestup hladiny dosahuje 1,5 m a je zapříčiněn táním sněhu v povodí jezera. V parcích na březích jezera se daří bujně středomořské vegetaci: cedry, mexické borovice, kafrové stromy, eukalypty, azalky, palmy, bambus.

Celá oblast za jižním břehem jezera Lugano je bohatá na zkameněliny. Těžištěm fosilních ložisek je hora Monte San Giorgio, kde bylo od 19. století nalezeno množství fosilií pocházející z poloviny triasu (před asi 220 miliony lety).

Hlavním turistickým cílem je město **Lugano**, které je třetím největším finančním centrem ve Švýcarsku a důležitým místem pro mezinárodní kongresy, bankovní sektor a obchody. Přesto si zachovává svého ducha se středomořským klimatem a uvolněnou atmosférou. Je také městem s mnoha parky a květinovými zahradami.

9.3.3 Statistické údaje o průměrné délce pobytu a sezónnosti

Švýcarský statistický úřad vydal zprávu o statistice cestovního ruchu 2013 (Swiss Federal Statistical Office, Swiss Tourism Statistics 2013; 2014), kde uvádí, že v roce 2013 byla průměrná délka pobytu v ubytovacích zařízeních ve Švýcarsku 2,1 noci. Kanton Ticino zaznamenal 2,2 noci, což je nad celostátním průměrem. Pro porovnání, kanton Graubünden byl na celkovém prvním místě s délkou pobytu 2,9 noci. Region Lucern měl průměrnou délku pobytu 1,8 noc, což je pod celostátním průměrem. Je zajímavé, že u všech regionů převažuje vyšší počet nocí cizinců, tedy z příjezdového cestovního ruchu, nad domácí klientelou. Pouze v kantonu Ticino a v regionu Lucern je tomu naopak. Největší rozdíly mezi délkou pobytu cizinců a domácích byly zaznamenány u kantonu Graubünden, a to 3,5 nocí z aktivního cestovního ruchu a 2,6 noci z domácího cestovního ruchu. Horské regiony vykázaly největší sezónní výkyvy, přičemž za zimní sezónu bylo považováno období listopad 2012 – duben 2013 a za letní sezónu květen 2013 – říjen 2013. Nejvýraznější rozdíl byl pozorován v kantonu Valais a dále v kantonu Graubünden (3,4 noci v zimní sezóně / 2,5 noci v letní sezóně). Pouze jediný kanton Ticino zaznamenal delší pobyt v letní sezóně ve srovnání se zimní sezónou, a to 2,2 noci v létě a 2,1 noci v zimě.

Source: FSO – Tourist accommodation statistics

© FSO, Neuchâtel 2014

Obr. 6 Délka pobytu v hotelích a lázních v roce 2013

Převzato z: Swiss Tourism Statistics 2013:

<http://www.bfs.admin.ch/bfs/portal/en/index/news/publikationen.html?publicationID=5740>

9.3.4 Vyhodnocení hypotézy 3

Kanton Ticino má unikátní charakter se středomořským klimatem a v propagační brožuře Dream book (2013, Ticino Turismo) nabízí aktivity jako pěší turistiku, hipoturistiku a též cyklistiku, která je v této oblasti významnou sportovní aktivitou. Na jezeře lze provozovat vodní sporty jako windsurfing, plachtění, veslování, canyoning, rafting, potápění, plavání, rybaření. Na jezeře Lago di Maggiore jsou denně v provozu trajekty na ostrovy Brissago, Borromeo a do nejbližších italských měst. Podél jezera je možnost provozování in-line bruslení a cyklistiky.

Oblast kolem města Lugano nabízí 300 km cyklostezek, golfová hřiště, koupaliště, termální lázně. Na jezeře je též rozvinutá místní lodní doprava, která návštěvníkům nabízí výlety po jezeře.

V propagační brožuře Dream book (2013, Ticino Turismo) jsou hojně propagovány pěší i cyklistické výlety kolem alpských jezer a v místních údolích. Na mnoha místech kolem jezer se nachází přírodní pláže, veřejná koupaliště a nezastřešené plavecké bazény. Turistická centra nabízí organizované sportovní aktivity, a to školy plachtění, výlety na kanoích, rafting, canyoning, výlety parníkem i jízdy na lodičkách.

V dotazníkovém šetření provedeném mezi respondenty, kteří Švýcarsko navštívili, mělo 72 % dotázaných povědomí o tom, že kanton Ticino vyniká středomořským klimatem a 78 % respondentů o tom, že na pobřežích místních jezer se daří subtropickému rostlinstvu. 85 % dotazovaných vědělo, že díky zdejšímu klimatu jsou zde vhodné podmínky pro pasivní letní rekreaci.

V řízeném rozhovoru majitelka cestovní kanceláře vypovídá, že kanton Ticino je vzhledem ke svému mírnému podnebí a mnoha slunečným dnům ročně spíše oblastí, která se využívá k rekreaci v letním období. Kolem jezer rostou oleandry, palmy a člověk si připadá spíše jako někde na jihu u moře.

Statistické údaje o délce pobytu a sezónnosti z roku 2013 uveřejněné Švýcarským federálním statistickým úřadem dokládají, že kanton Ticino jako jediný ve Švýcarsku zaznamenal delší pobyty v letní sezóně ve srovnání se sezónou zimní. To dokládá, že jsou zde podmínky spíše pro letní rekreaci než pro zimní. Jelikož kanton Ticino nemá rozsáhlé lyžařské areály pro využití v zimním období a zároveň se jedná o oblast s výskytem největšího počtu slunečních dnů v roce, lze zde najít jasnou logickou souvislost s vyšší návštěvností v letní sezóně. Ze statistiky dále vyplývá, že v kantonu Ticino převažuje příjezdový cestovní ruch nad domácím cestovním ruchem. To znamená, že obyvatelé Švýcarska sem jezdí trávit dovolenou častěji než zahraniční návštěvníci.

Všechny provedené metody šetření dokládají **potvrzení hypotézy 3.**

9.4 Hypotéza 4

Dopravní systém odpovídá programům udržitelnosti a je turisticky maximálně využíván

9.4.1 Politika dopravního systému Švýcarska

Švýcarsko je pověstné svou přesností a spolehlivostí, a to nejen v hodinářském průmyslu, ale i v dopravě. Dopravní síť je hustá, pokrývá téměř třetinu obydleného území Švýcarska. Veřejnou dopravu ve Švýcarsku zajišťuje **STS - Swiss Travel System** (Švýcarský dopravní systém). Swiss Travel System Ltd. je firma založená společností Swiss Federal Railways (SBB), zahrnuje komplexní nabídku služeb veřejné dopravy a sdružuje celostátní síť železniční, autobusové a lodní dopravy, včetně nabídky služeb spojených s cestováním.

Švýcarská turistická centrála (www.myswitzerland.com) na svých webových stránkách deklaruje, že Švýcarsko má nejlépe vybudovanou síť veřejné dopravy na světě. Za využití vlaků, autobusů a lodí je možné vydat se i do těch nejdlejších částí Švýcarska, přičemž cestou návštěvník zažije pohledy na působivou horskou scenérii. Zejména vlaky tak představují jednu z nejlepších variant k poznávání švýcarské krajiny, ať už jezer, hor či ledovců.

Jízdní řády všech spojů včetně privátních linek jsou k dispozici na www.sbb.ch. Vlaky jezdí v pravidelných intervalech, vždy ve stejnou minutu každou půlhodinu nebo celou hodinu. Na uvedených WWW stránkách je možné vyčíst předpokládanou obsazenost vlaků, vyhledat dvouposchodové expresy Intercity s dětskou hernou (označení FA), spoje s nabídkou tichého vagonu (RZ), restaurační vozy či pojízdný minibar. Značka trojúhelníku u spoje označuje panoramatický vůz s okny zčásti i ve střeše pro vyhlídku z tratě na okolní krajinu, hory a jezera.

Návštěvník již při příjezdu do Švýcarska na hraniční nádraží a letiště ocení vlaky a autobusy pro další cestu do měst nebo prázdninových letovisek. Přípoje jsou i tam, kam již žádné koleje nevedou. Cesta může pokračovat poštovním autobusem, lodí nebo lanovkou.

Součástí sady propagačních materiálů od Švýcarské turistické centrály je i cestovní mapa Švýcarska a kromě ceníku obsahuje tipy na cestování po pamětihodnostech na venkově a ve městech.

V roce 1999 došlo k reformě železniční dopravy a k dosažení vyšší flexibility při řízení dopravních společností. Modernizací železniční infrastruktury se železnice stala ještě atraktivnější a efektivnější než kdykoli předtím v historii.

V roce 2001 Federální ministerstvo životního prostředí, dopravy, energetiky a komunikace (DETEC) vypracovalo **strategii udržitelnosti dopravy**. Podle této strategie má být mobilita zajišťována co nejekologičtěji, nesmí být na úkor zhoršení životního prostředí (ekologická udržitelnost) a měla by být zajišťována co nejefektivněji, aby finanční zátěž pro konfederaci byla opodstatněná (ekonomická udržitelnost). Přičemž všechny ekonomické sektory a všechny části země by měly mít dopravní přístupnost (sociální udržitelnost).

9.4.2 Využití veřejné dopravy ve Švýcarsku – statistické údaje

Následující informace jsou zpracovány na základě výstupních dat Švýcarského federálního statistického úřadu (Swiss Federal Statistical Office, 2014).

Dopravní infrastruktura

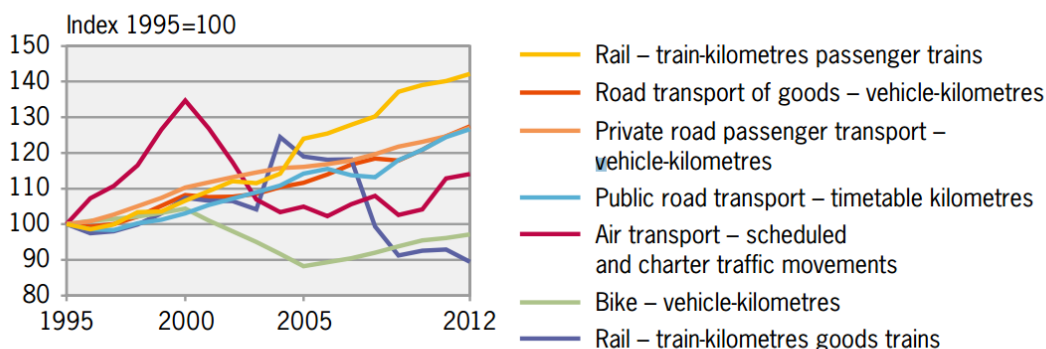
Dopravní infrastruktura pokrývá 31 % obydleného území Švýcarska (údaj z 09/2004), což je dohromady 952 km². Z této plochy zabírají silnice 81 %, železnice 10 %, dálnice 7 % a letiště 2 %.

Počet silničních vozidel (s výjimkou mopedů) se v roce 2013 v porovnání s rokem 1980 více než zdvojnásobil; v roce 2013 se jednalo přibližně o 5,7 milionů vozidel. Asi 3/4 z nich jsou soukromá vozidla.

Využití dopravních prostředků

Volba dopravního prostředku a jeho obsazenost má zásadní vliv na dopady na životní prostředí. V roce 2010 byla průměrná obsazenost osobního automobilu 1,6 osoby.

Kilometre performance

Sources: FSO – Goods transport statistics, Public transport statistics, Passenger transport performance; FSO, FOCA – Aviation, scheduled and charter flights

© FSO 2014

Obr. 7 Indikátor Kilometre performance

Převzato z: Swiss Federal Statistical Office:

<http://www.bfs.admin.ch/bfs/portal/en/index/news/publikationen.html?publicationID=5643>

Z grafu vyplývá, že v letech 1995 – 2012:

- Počet ujetých kilometrů po železnici v přepravě osob vzrostl o 42%;
- Počet ujetých kilometrů po silnici v nákladní dopravě vzrostl o 18 %;
- počet ujetých kilometrů po silnici v přepravě osob (soukromými dopravními prostředky) vzrostl o 27 %;
- počet ujetých kilometrů po silnici v přepravě osob veřejnými dopravními prostředky vzrostl o 27 %;
- počet ujetých kilometrů na kole celkově poklesl o 3 %;
- Počet ujetých kilometrů po železnici v nákladní dopravě prudce vzrostl v letech 2003 – 2004 a v dalším období výrazně poklesl, celkově za období 1995 - 2012 poklesl o 10 %.

Počet ujetých kilometrů po silnici a železnici, a to jak rezidenty, tak cizinci, vzrostl v roce 2012 ve srovnání s rokem 2000 o 21%.

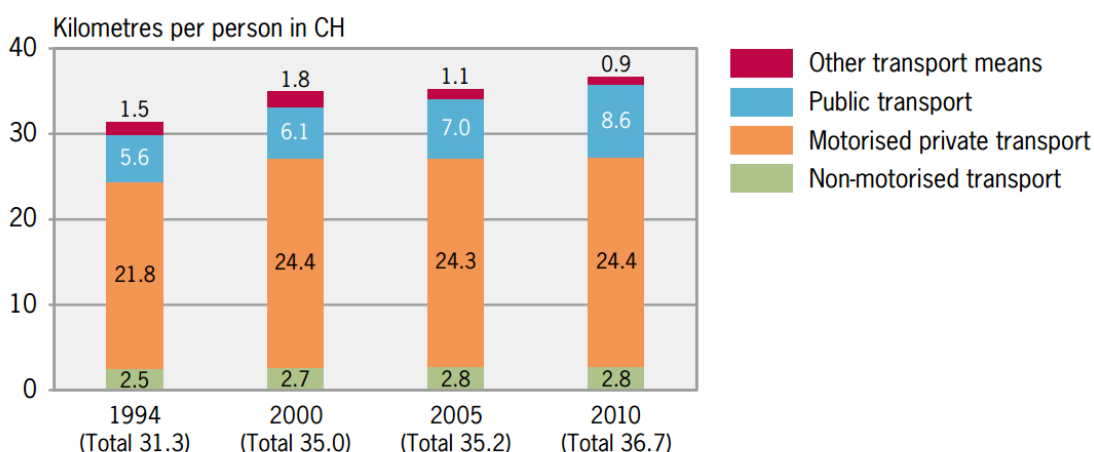
V roce 2012 bylo rozložení využití dopravních prostředků následující:

- 74 % soukromá motorová vozidla,
- 19 % veřejná doprava
- 6 % nemotorizovaná doprava (pěšky, jízdní kolo).

Dále jsou uvedeny další statistické údaje:

- Pohyb na třech národních letištích (Zurich, Geneva, Basel) se v roce 2013 proti roku 1970 více než zdvojnásobil.
- V porovnání s rokem 1980 byl v roce 2012 zaznamenán pokles nákladní dopravy o 85 %, což bylo způsobeno tím, že nákladní doprava se nedokázala zcela zotavit z finanční a ekonomické krize v letech 2009 - 2010. Podíl nákladní železniční dopravy za stejné období poklesl z 53 % na 36 %.
- Počet transalpínských cest přes Švýcarsko těžkými nákladními vozidly vzrostl mezi otevřením Gotthardského tunelu v roce 1981 a rokem 2000 pětinašobně. Od roku 2001 hodnoty lehce poklesly. V roce 2013 bylo železniční a silniční dopravou přepraveno přes švýcarské alpské soutěsky přes 38 milionů tun zboží, z toho 66 % po železnici. Podíl využití nákladní železniční dopravy od roku 1981 poklesl, ale je stále výrazně vyšší než v Rakousku a ve Francii.

Average daily distance by means of transport

Source: FSO, ARE – Mobility and transport microcensus

© FSO 2014

Obr. 8 Průměrná denní vzdálenost na osobu dle použitého druhu dopravního prostředku

Převzato z: Swiss Federal Statistical Office:

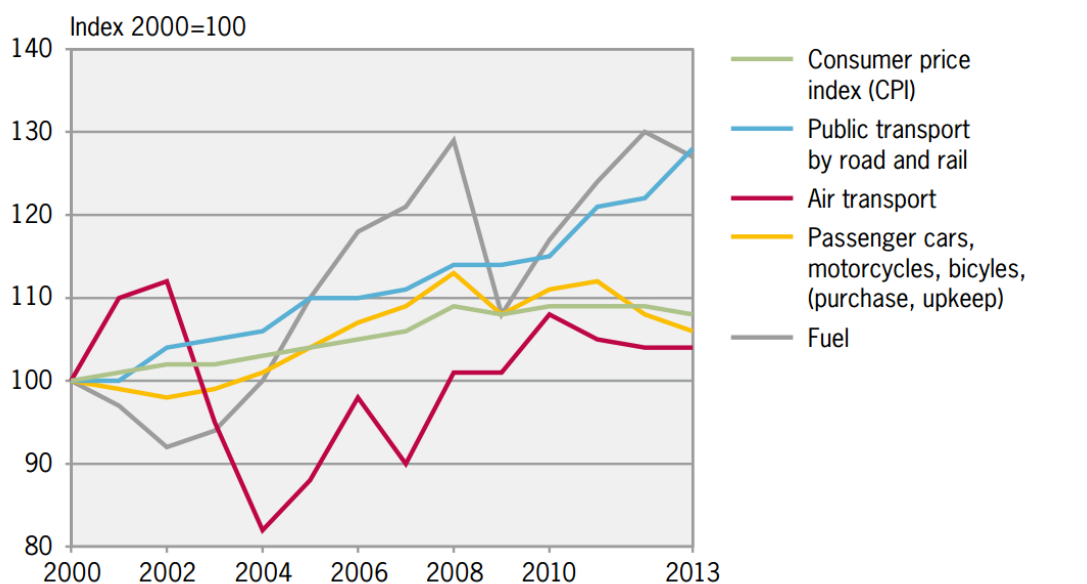
<http://www.bfs.admin.ch/bfs/portal/en/index/news/publikationen.html?publicationID=5643>

V roce 2010 každý obyvatel Švýcarska průměrně ujel nebo ušel denní vzdálenost 36,7 km. Tato vzdálenost je z velké části pokryta jízdou v soukromém dopravním prostředku (66 % v roce 2010), následuje využití veřejné dopravy (23 % v roce 2010). O zbylé kilometry se dělí využití nemotorizované přepravy a ostatních dopravních prostředků.

Přibližně 40 % dopravy se uskutečňuje v rámci volného času a 24 % připadá na přepravu za prací.

Následující dva grafy ukazují vývoj cenové hladiny osobní a nákladní přepravy.

Price movements in passenger transport

Source: FSO – Swiss consumer price index

© FSO 2014

Obr. 9 Vývoj cenové hladiny v osobní přepravě

Převzato z: Swiss Federal Statistical Office:

<http://www.bfs.admin.ch/bfs/portal/en/index/news/publikationen.html?publicationID=5643>

Z grafu vyplývá, že využití prostředků veřejné dopravy při přepravě osob bylo finančně výrazně nákladnější v roce 2013 oproti roku 2000, konkrétně se jedná o nárůst 28 %, přičemž index spotřebitelských cen CPI byl za stejné období 8 %. Náklady na dopravu v soukromém motorovém vozidle vzrostly v tomto období o 6 %.

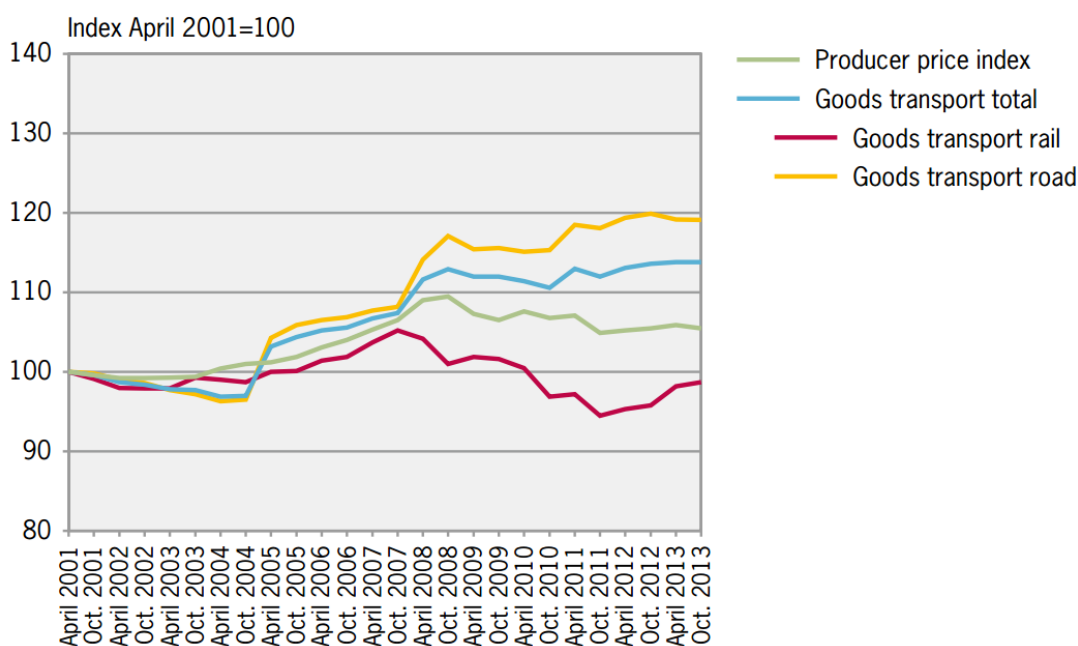
Ceny jízdenek pro Čechy vyžadují větší finanční obnos. Pro orientaci autorka uvádí ceny základních jízdenek v letní sezóně 2014:

- Síťová časová jízdenka Swiss Pass – neomezené cestování v síti STS. Jízdenka též opravňuje držitele k 50 % slevě na vybrané horské dráhy a lanovky, vstup zdarma do více než 470 švýcarských muzeí a slevy u partnerů zapojených do programu.
  - o Cena: 4 dny 221 Eur (2. třída), 354 Eur (1. třída)

- Časová jízdenka Swiss Saver Pass – stejné podmínky jako u Swiss Pass, určeno pro skupiny cestujících od 2 osob.
  - o Cena: 4 dny 199 Eur, (2. třída), 318 Eur (1. třída)
- Časová jízdenka Swiss Peak Pass – speciální nabídka pro letní sezónu 2014. Jedná se o Swiss Pass rozšířený o možnost vyjet lanovkou na 8 vybraných vrcholů Švýcarska.
  - o Cena: 4 dny 251 Eur, (2. třída), 377 Eur (1. třída)

Při pořízení tzv. Family Card (Rodinná karta) mohou děti do věku 16 let cestovat v doprovodu alespoň jednoho z rodičů zdarma. Karta se vydává na vyžádání bezplatně. Samostatně cestující děti bez Family Card platí 50 % z ceny základního jízdného.

Price movements in goods transport

Sources: FSO – Producer price index (PPI), Producer price index: Goods transport

© FSO 2014

Obr. 10 Vývoj cenové hladiny v nákladní dopravě

Převzato z: Swiss Federal Statistical Office:

<http://www.bfs.admin.ch/bfs/portal/en/index/news/publikationen.html?publicationID=5643>

Z grafu uvedeného níže vyplývá, že v období 04/2001 – 10/2013 náklady na přepravu zboží po silnici celkově vzrostly o 19 % a náklady na přepravu zboží po železnici celkově klesly o 2 %.

9.4.3 Vyhodnocení hypotézy 4

Podle národní turistické centrály disponuje Švýcarsko nejhustší sítí veřejné dopravy na světě, a to 26 000 kilometry železničních, autobusových a lodních tras. Jedná se jak o rychlá spojení mezi městy, tak odpočinkové jízdy rozmanitou krajinou či dobrodružné výlety až do výšky 3 500 m n. m. Jednotlivé spoje na sebe dobře navazují.

Vysoce propracovaný dopravní systém je jeden z největších reklamních lákadel a je to zároveň důkaz, že se země orientuje na udržitelný rozvoj cestovního ruchu.

Ohledně veřejné dopravy je vydáváno velké množství propagačních materiálů, které lze získat jak v turistických informačních centrech, tak na vlakových a autobusových nádražích. V brožurách lze nalézt tipy na výlety včetně pěších výletů, naučné železniční stezky podél kolejí nebo tipy na zážitkové vlaky (jízdy parní lokomotivou, nostalgickými dřevěnými vlaky).

Z řízeného rozhovoru vyplývá, že cestovní kancelář nabízí fakultativní výlety s využitím místní veřejné dopravy, avšak standardně nezahrnuje tyto služby do kalkulace zájezdu z důvodu vysoké ceny. V minulých letech zmíněná cestovní kancelář nabízela výjezd zubačkou na Pilatus, Jungfrauoch, výjezdy lanovkou a přepravu po železnici do Zermattu. Podle slov majitelky cestovní kanceláře by železniční přeprava ve Švýcarsku byla pro Čechy mnohem atraktivnější, pokud by bylo jízdné finančně přijatelnější. Vysokou cenu jízdného jsou zákazníci této cestovní kanceláře ochotni zaplatit spíše za výjezdy lanovkou či zubačkou.

Z dotazníkového šetření vyplývá, že železniční dopravu při návštěvě Švýcarska využilo 30 % respondentů, přičemž 71 % respondentů má povědomí o tom, že Švýcarsko má hustou dopravní síť. Téměř každý třetí dotázaný tedy na území Švýcarska cestoval místní veřejnou dopravou. Z dotazníkového šetření bohužel není zřejmé, proč návštěvníci veřejnou dopravu nevyužili. V případném dalším

průzkumu by tedy bylo vhodné zaměřit se na důvody nevyužití veřejné dopravy. Lze konstatovat, že 70 % návštěvníků veřejnou dopravu nevyužilo kvůli vyšší finanční náročnosti.

Ochrana životního prostředí je zásadním hlediskem strategie udržitelnosti dopravy Švýcarska, která dává vysokou prioritu rozvoji veřejné dopravy a posun osobní a nákladní dopravy ze silnice na železnici. Existence husté a ucelené sítě veřejné dopravy je hlavní výhodou Švýcarska pro další rozvoj cestovního ruchu. Z dat uveřejněných Švýcarským federálním statistickým úřadem v roce 2014 vyplývá, že 66 % dopravy uskutečněné v roce 2010 připadá na soukromé dopravní prostředky a 24 % na veřejné dopravní prostředky.

Na využití veřejných dopravních prostředků mají výrazný vliv vysoké ceny jízdenek.

Z výše uvedeného je zřejmé, že dopravní systém Švýcarska zcela odpovídá programům udržitelnosti, avšak není turisticky maximálně využíván.

Hypotéza 4 se tedy potvrdila pouze částečně.

10 Případová studie

Předpoklady přírodního udržitelného CR v kantonu Graubünden: Pěší túry v oblasti Muottas Muragl v Horním Engadinu a udržitelný cestovní ruch

Z dolní stanice v Punt Muragl Talstation (1738 m) se návštěvník po zhruba 30 minutách jízdy zubačkou dostane do horní stanice Muottas Muragl (2456 m) s nádhernými výhledy na náhorní plošinu Horního Engadinu. Zubačka zde byla zpřístupněna již v roce 1907. Z tohoto bodu je možné absolvovat dvě hlavní pěší trasy – panoramatickou pěší túru Panoramaweg a klimatickou stezku Klimaweg.

Dvouhodinová panoramatická trasa **Panoramaweg** provede turistu krajinou s výhledy na jezera a ostré vrcholky hor, přičemž cestou má možnost detailněji se seznámit s okolní krajinou. K nástrojům udržitelného cestovního ruchu využívaným tamním návštěvníckým managementem patří:

- Tabule s černobílými panoramatickými fotografiemi z počátku minulého století – návštěvník má možnost srovnání obrazu z počátku minulého století, kdy byla na tomto území turistika v začátcích, s aktuálním vzhledem krajiny (obr. MM1, příloha č. 3);
- Informační tabule – instrukce pro chování návštěvníků, interpretace k ochraně přírody na daném území (obr. MM3);
- Kvalitně vybudované turistické stezky – poskládané kameny do chodníčků (obr. MM6);
- Místa doporučená k fotografování krajiny (obr. MM2);
- Kvalitní propagační materiály s podtextem ochrany a lásky k přírodě;
- Instrukce pro chování návštěvníků formou ilustrace s vysvětlením, např.
  - „Dojnice ochraňují svá mláďata – udržujte si odstup“, (obr. MM5);
  - fotografie sviště s prosbou, aby návštěvníci nevhazovali odpadky do svištích nor (obr. MM4);

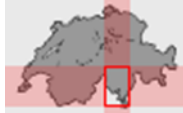
Další pěší túra, klimatická stezka **Klimaweg**, je trasou s 18 informačními panely, kde mají návštěvníci možnost porozumět klimatickým změnám a které vysvětlují již nastalé a patrné změny v citlivém regionu Alp, např. ustupující permafrost nad horskou vesnicí Pontresina.

Na vrcholu Muotass Muragl je i kratší okružní turistická trasa **Senda d'Inspiraziun**. Ta je zajímavá tím, že po trase návštěvník objeví moderní technická zařízení fungující na principech přírodních zákonů. Podle propagačního materiálu (Mountains Sommer, 2014) se právě tady nachází nejpřesnější sluneční hodiny na světě. Tyto sluneční hodiny jsou vyrobeny z chromu a nerezové oceli a jejich unikátní konstrukce umožňuje určit čas s přesností na 10 vteřin. Po dokončení této trasy a vyzkoušení technických zařízení turista více porozumí závislosti člověka na přírodě a jejich vzájemnému propojení.

Na vrcholku Muottas Muragl byl v nadmořské výšce 2456 m vybudován moderní nízkoenergetický hotel **Romantik Hotel**. Na svých webových stránkách (ROMANTIK HOTEL MUOTTAS MURAGL, 2015) uvádí, že se jedná o první nízkoenergetický hotel v alpském regionu a investuje nemalé finance, aby se stal ekologicky udržitelným a šetrným k životnímu prostředí. O energetickém konceptu hotelu je možné se více dozvědět při prohlídce s průvodcem, které hotel pravidelně organizuje. V průběhu sezóny hotel nabízí akce zaměřené na sounáležitost člověka s přírodou. V zimní sezóně 2014 – 2015 např. pořádal 1,5 hodinovou noční procházku na sněžnicích za úplňku za doprovodu zkušeného horského průvodce.

Panoramatickou i klimatickou stezku autorka osobně absolvovala v létě 2014. Pěší túra byla velmi dobře značená turistickými ukazateli s časovými údaji indikujícími kolik hodin a minut chůze zbývá do cílového bodu. Na trase se nacházelo množství informačních panelů s fotografiemi a informacemi o místní fauně a flóře. Celá turistická trasa byla kvalitně vybudována tak, aby byla průchozí – dřevěné můstky, kamenité cesty a podobně. Stezka byla zajímavá i poučná.

11 Srovnání kantonů Graubünden a Ticino

		Graubünden	Ticino
Populace			
Místní obyvatelstvo	2013	194 959	346 539
Nárůst v %	2010-2013	1,2	3,8
Hustota obyvatel na km ²	2013	27,4	126,4
Městská populace %	2013	50,2	88,4
Cizí státní příslušníci v %	2013	17,7	27,2
Jazyková rozmanitost v %			
Němčina	2012	74,6	10,8
Francouzština	2012	-	5,1
Italština	2012	12,0	87,7
Rétorománština	2012	15,2	-
Angličtina	2012	2,5	3,1
Rozloha			
Celková plocha v km ²	2004/09	7 105,2	2 812,5
Osady a města - plocha v %	2004/09	2,0	5,6
Změna v %	1979/85 -2004/09	22,8	21,6
Zemědělství - plocha v %	2004/09	28,8	12,9
Změna v %	1979/85 -2004/09	-6,0	-16,1
Zalesněná plocha v %	2004/09	27,6	50,7
Neproduktivní plocha v %	2004/09	41,6	30,7
Cestovní ruch			
Příjezdy - hotely a lázně	2013	1 765 956	1 114 519
Pobyty s přenocováním v hotelech a lázních	2013	5 160 975	2 405 434
Mobilita a doprava			
Počet osobních automobilů na 1000 obyvatel	2013	547	630

Tab. 2 Vybrané ukazatele pro srovnání kantonů Graubünden a Ticino

Upraveno podle: Swiss Federal Statistical Office: <http://www.bfs.admin.ch/bfs/portal/en/index/regionen/kantone/ti/key.html>

Výše jsou uvedeny vybrané ukazatele podle Švýcarského Federálního Statistického Úřadu z roku 2015. Kanton Graubünden má 2,5 krát větší rozlohu než kanton Ticino, hustota obyvatel je však v kantonu Graubünden 4,7 krát nižší než v jižním kantonu Ticino, což je dáno převážně hornatým povrchem v kantonu Graubünden. V kantonu Ticino oficiálně žije o 54 % více cizinců než v kantonu Graubünden. Co se týká jazykové rozdílnosti, nejvíce obyvatel kantonu Ticino mluví italsky (87,7 %) a v kantonu Graubünden německy (74,6 %) a zajímavostí je v tomto kantonu rétorománština (15,2 %).

Statistika v oblasti cestovního ruchu udává počet pobytů s přenocováním v hotelech a lázních, který je v kantonu Graubünden více než dvojnásobný oproti kantonu Ticino.

Níže autorka uvádí vybrané znaky jednotlivých kantonů:

Zvyky, svátky:

Graubünden:

- **Průvody a podzimní festivaly v Graubündenu** - průvody v Alpách. Stáda dobytka, který tráví letní měsíce na pastvinách vysoko v horách, jsou na zimu vedena dolů do údolí. Tento dávný zvyk se slaví po celém kantonu Graubünden. Dobytek je pestře ozdoben pentlemi a květinami a slavnosti se konají za zvuků tradiční hudby.
- **Chalandamarz** - Svěcení jara, které se koná každoročně 1. května v oblastech Horního a Dolního Engadinu, Val Müstair, Bregaglia, Val Poschiavo a v Oberhalbsteinu. Děti oblečené v pestrobarevných kostýmech chodí v průvodu a zvoní na zvony.
- **Schlitteda Engiadinaisa, Engadin/St. Moritz** – vesnický festival konaný v lednu, lidé a koně se předvádí v barevných kostýmech.
- **Barchinas, Scuol** – zvyk pohanského původu, každoročně 31. prosince vychází obyvatelé města na náměstí pouštět do místní fontány malé lodičky z ořechových skořápek nebo kůry.
- **Jízda dětí na saních, Davos** – první neděli v únoru každoročně sjíždějí vesníci chlapci s dívkami na ozdobených saních.

- **Slaměný muž, Scuol** – první sobotu v únoru obcházejí chlapci farmy a sbírají stébla slámy. Ty poté na návsi svážou do velkého strašáka a zapálí. Lidé chodí po vesnici a zpívají písně.

Ticino:

- **Karneval Risottata v Bellinzone** – festival o Masopustním čtvrtku, pořádaný pod širým nebem s množstvím tradičních pokrmů.
- **Chestnut festival** - po staletí byly sladké kaštiny nejdůležitější základní potravinou v Ticinu. Tento festival se tradičně koná v říjnu po celém kantonu, jedna z největších slavností se pořádá ve městě Ascona.
- **Velikonoční průvod, Mendrisio** – na Zelený čtvrtek a Velký pátek.

Tradice: Oba kantony mají silné pouto k tradicím, což dokládá řada jedinečných slavností a akcí.

Graubünden:

- **Alpský roh** (alphorn, alpenhorn) je dechový hudební nástroj vyrobený ze dřeva. Je používán především v horských oblastech a stal se symbolem tradiční švýcarské hudby. Na mnoha turistických místech v kantonu Graubünden je možné setkat se s hudebníky, kteří hrají na alpský roh. Hudebníci mají na sobě zpravidla místní kroj a na hlavě klobouk.
- **Graubünden: Moje horská vesnice** (Graubünden: Mein Bergdorf). Místní produkty pod touto značkou je možné zakoupit ve většině regionů Graubündenu.
- **Ruční výroba sýru** – na mnoha farmách v horských oblastech si může návštěvník nejen zakoupit tradiční druhy sýrů, ale má možnost si zkusit sýr sám vyrobit.

Ticino:

- **Verzasca Valley Museum** – muzeum se sbírkami objektů odrážejících každodenní život obyvatel údolí v minulých dobách.
- **Centrum řemeslníků Ticina, Gordola** - instruktáž, výroba, prodej řemeslných výrobků.
- **Trhy v Bellinzone** pořádané v historickém centru v letní sezóně 2015 každou sobotu – regionální zelenina a ovoce, domácí speciality připravené

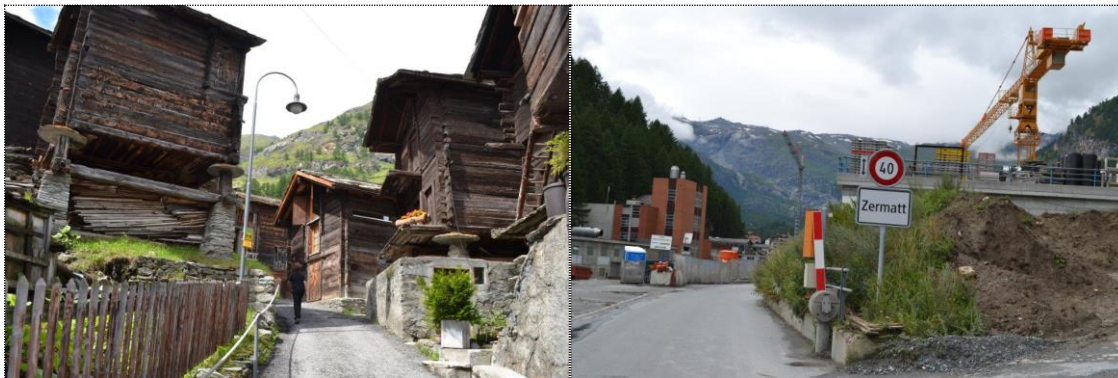
podle tradičních receptů, místní sýry, domácí chléb, vyšívání oblečení, ručně vyráběné produkty.

- **Olivová stezka, Gandria** – 2 km dlouhá stezka vybudovaná v roce 2002 s cílem oživit pěstování oliv.
- **Historické stezky v údolí Blenio Valley** – podél čtyř tematických cest se nachází budovy z románského období (zvoničky, kostely, kapličky, mosty apod.).

Architektura je v jednotlivých kantonech velmi rozdílná:

Graubünden:

- Typické jsou domy s okenicemi, zdobené omítky, použité materiály: dřevo a kámen, domy často vyzdobené truhlíky s květinami.
- **Zermatt** – původní dřevěná horská stavení ve staré části vesnice, některá z nich jsou posazena na kamenných deskách na chůdách. Na okraji města se však staví moderní budovy, které ničí ráz vesnice, viz. fotografie níže.

Obr. 11 Zermatt – stará část vesnice vs. nová výstavba.

Typická architektura staré části vesnice v porovnání s příjezdovou silnicí od města Täsch.
Zdroj: autorka (2014)

Ticino:

- **Okolí Bellinzony** – tradiční architektura – románské kostely s typickým tvarem zvonů, shluky malých kamenných domků v horských údolích, okna s okenicemi, kamenné střechy.
- **Pobřeží jezer** – italský vliv, vysoké štíhlé domy, malovaná omítky, malé kovové balkonky s ornamenty, okenice.

Obr. 12 Ascona, Lago Maggiore.

Italský vliv.
Zdroj: autorka (2014)

Obr. 13 Valle Verzasca.

Tradiční architektura v okolí Bellinzony.
Zdroj: autorka (2014)

Oba kantony lpí na svých zvycích a tradicích, obyvatelé Švýcarska jsou na svoji zemi náležitě hrdí a snaží se chránit její kulturní a přírodní atraktivitu. To vyplývá zejména z poznání autorky po cestě po Švýcarsku.

V obou kantonech je široká nabídka místních produktů, dodržují se místní zvyky, pořádají slavnosti a festivaly. V kantonu Graubünden se koná většina slavností v zimě a na podzim; jejich tradice a zvyky jsou často propojeny s oslavou sklizně a úrody.

Každý z kantonů má svoji jedinečnou atmosféru a charakter. Graubünden je více horskou oblastí, která návštěvníkům nabízí vyžití jak v létě, tak v zimě a Ticino má turistický potenciál spíše pro letní rekreaci. Jejich restaurace jsou často pizzerie s předzahrádkou s možností stravování přímo pod širým nebem a v nabídce bývají lehčí jídla a místní víno. Atmosféra na pobřežích jezer je velmi uvolněná, což je spojeno s mentalitou místních obyvatel. Příjemné podnebí připomíná spíše slunnou Itálii než Švýcarsko. Avšak pořádek, čistota a obrovský počet bank je typicky švýcarský. Italský vliv, zejména kulturní, je v tomto kraji velice výrazný.

V Graubündenu bývají obvyklá domácí stravovací zařízení chystající výběr z místních specialit, které jsou kaloricky náročnější.

Ticino má i několik zimních lyžařských středisek, avšak v porovnání s kantonem Graubünden a jeho prestižními lyžařskými středisky je zde provozování zimních sportů nepříliš významné.

12 Shrnutí výsledků

Cílem bakalářské práce bylo zhodnotit předpoklady a důsledky udržitelného cestovního ruchu Švýcarska a především kantonů Graubünden a Ticino. K dosažení cíle autorka zvolila metodiku rozsáhlé obsahové analýzy literárních zdrojů o Švýcarsku a udržitelnosti cestovního ruchu, z nichž mezi nejvýznamnější zdroje patřila zpráva OCDE nazvaná Politika cestovního ruchu Švýcarska (Swiss Tourism Policy). Velmi přínosný byl také řízený rozhovor s odborníkem v cestovním ruchu a dotazníkové šetření s 60 respondenty. Další metodou k potvrzení či vyvrácení teorií byla případová studie se zachycením vlastních zkušeností s pěší turistikou v kantonu Graubünden, doložená četnými fotografiemi autorky, ze kterých je patrný přístup místního destinačního managementu k udržitelnému rozvoji destinace. Poslední metodou byla komparace zjištěných informací a konkrétně komparace kantonů Graubünden a Ticino s prezentací společných a odlišných znaků těchto oblastí.

Důležitým zjištěním bylo, že Švýcarsko se zaměřuje na udržitelnou formu cestovního ruchu a zvolené kantony se dlouhodobě orientují na udržitelný cestovní ruch. Tento fakt potvrdila i případová studie provedená v rámci pěší turistiky v oblasti Muottas Muragl v kantonu Graubünden. V rámci hypotézy 1 byla popsána politika cestovního ruchu Švýcarska z hlediska udržitelnosti, prezentován projekt výstavby nové horské chaty Hörnlihütte v Zermattu v kantonu Graubünden, uvedena vybraná ekologická značení v síti cestovního ruchu Švýcarska a zmíněna škola managementu udržitelnosti SUMAS založená v roce 2012.

V rámci hypotézy 2 byl podrobněji zkoumán kanton Graubünden a zejména Švýcarský národní park, který se zde nalézá. Dalším bodem zájmu byl přírodní park Ela a projekt Mein Bergdorf s tématikou udržitelnosti cestovního ruchu. Představen byl i region Haidiland. Hypotéza byla vyhodnocena s výsledkem, že kanton Graubünden se vyznačuje neporušeností přírody a je útočištěm pro výjimečnou faunu a flóru, která je též výsledkem systematické činnosti v oblasti cestovního ruchu.

Při šetření v rámci hypotézy 3 se autorka zaměřila na klimatické podmínky v okolí jezer Lago Maggiore a Lago di Lugano a k potvrzení hypotézy využila kromě

výsledků z dotazníkového šetření a řízeného rozhovoru též statistické údaje ze Švýcarského federálního statistického úřadu ohledně sezónnosti v cestovním ruchu. Stanovená hypotéza se potvrzuje, kanton Ticino vyniká na pobřežích těchto jezer středomořským klimatem, které mají vliv na rozvoj cestovního ruchu. Důsledky klimatu na cestovní ruch jsou popsány v rámci hypotézy 3 a vykazují skutečnost, že v letních měsících je kanton Ticino více navštěvovaný než v měsících zimních.

V rámci hypotézy 4 byl zkoumán dopravní systém Švýcarska. Nejprve autorka blíže představila politiku dopravního systému Švýcarska a dále využila data zveřejněná Švýcarským federálním statistickým úřadem o využití veřejné dopravy a vývoji cen osobní a nákladní přepravy v posledních letech. Autorka došla k závěru, že Švýcarsko má vybudovanou velice kvalitní síť veřejné dopravy, která by však mohla být využívána ještě ve větším měřítku. To by znamenalo větší naplnění strategie udržitelnosti dopravy, kterou Federální ministerstvo životního prostředí, dopravy, energetiky a komunikace vypracovalo v roce 2001. Hypotéza byla potvrzena jen částečně. Dopravní systém odpovídá programům udržitelnosti, není však maximálně využíván. Důvod, proč turisté nevyužívají švýcarskou veřejnou dopravu v maximální možné míře, vyplývá především z řízeného rozhovoru. České turisty zpravidla neláká využití veřejné dopravy ve Švýcarsku kvůli vysokým cenám za přepravu.

Dosažené výsledky se shodují se zkušenostmi autorky z návštěvy destinace v létě 2014.

13 Závěry a doporučení

Cestovní ruch v sobě skrývá velkou výzvu do budoucna. Jsou-li správně vymezeny a dodržovány základní pravidla udržitelnosti rozvoje destinace, mohou mít z provozovaného cestovního ruchu přínos všechny zúčastnění aktéři. Nesmí se dopustit, aby docházelo k upřednostňování krátkodobé ziskovosti na úkor dlouhodobé udržitelnosti. Některé v minulosti atraktivní destinace dnes ztrácí své kouzlo, jelikož aktéři odpovědní za rozvoj tamního cestovního ruchu učinili taková rozhodnutí, která přivedla destinaci na okraj fyzického vyčerpání přírodních a/nebo kulturních zdrojů, které byly klíčové pro atraktivitu destinace.

Udržitelný cestovní ruch je založen na respektování životního stylu obyvatel destinace a dlouhodobém koncepčním plánování, jehož cílem je zachovat přírodní, kulturní a sociální prostředí destinace. Švýcarsko je v tomto ohledu příkladnou destinací, která se do programu udržitelnosti zapojila již v počátcích vzniku konceptu a nadále ho rozvíjí, což bylo dokázáno v rámci hypotézy 1.

Další dvě hypotézy potvrdily, že kanton Graubünden nabízí neporušenou přírodu s výjimečnou faunou a flórou a v kantonu Ticino je středomořské klima, což umožňuje existenci subtropického rostlinstva a jeho vhodnost k návštěvě především v letních měsících za účelem cykloturistiky, pěší turistiky a též k pasívní rekreaci.

Dopravní systém Švýcarska je na vysoké úrovni a odpovídá programům udržitelnosti, avšak z podrobnějšího výzkumu vyplývá, že veřejná doprava není turisty maximálně využívána. Pro další výzkum by bylo vhodné zaměřit se detailněji na příčiny tohoto problému.

Zvolená metodika práce vedla k získání velkého množství informací. Dotazníkového šetření se zúčastnili pouze respondenti, kteří v minulosti Švýcarsko navštívili. Závěry této výzkumné techniky jsou ve shodě s výsledky z řízeného rozhovoru s odborníkem v cestovním ruchu, se zkušenostmi autorky z návštěvy Švýcarska a jsou podpořeny obsahovou analýzou především zahraničních literárních zdrojů. Metoda komparace byla využita zejména ke srovnání kantonů Graubünden a Ticino a byla podpořena množstvím fotografií pro věrnější zachycení diskutovaného tématu.

Za nedostatek v použitých výzkumných technikách autorka považuje formu dotazníku. Ten obsahoval pouze uzavřené otázky a respondenti tak neměli možnost vyjádřit se či okomentovat tvrzení v dotazníku uvedená. Měli pouze za úkol vybrat tvrzení, o kterých se domnívají, že jsou správná. V případném dalším dotazníkovém šetření by bylo přínosnější položit několik otevřených, případně polouzavřených otázek, a získat více pohledů a názorů od jednotlivých respondentů.

Pro další rozvoj cestovního ruchu v rámci udržitelnosti lze doporučit snížení cen jízdného a přepravného v sektoru veřejné dopravy a více ji tak zpřístupnit návštěvníkům. Výsledkem by bylo větší využití prostředků veřejné dopravy a snížení negativních dopadů cestovního ruchu na životní prostředí.

Autorka dále doporučuje citlivě přistupovat k řešení nové výstavby infrastruktury s ohledem na ráz krajiny a co nejvíce zachovat „ducha místa“. V řadě případů se to daří, avšak při osobní návštěvě Švýcarska v roce 2014 autorka objevila některá místa, kde jsou v tomto ohledu rezervy. Konkrétně v turistickém středisku Zermatt zaznamenala přílišnou komercializaci a výstavbu nových objektů, které nesplývají s okolím.

Z průzkumu vyplývá, že přes výše uvedené výhrady Švýcarsko jako destinace má předpoklady k rozvoji udržitelného cestovního ruchu a je tak na dobré cestě zachovat svoje přírodní atraktivitu v neporušeném stavu pro budoucí generace.

14 Seznam použité literatury a informačních zdrojů

Alpy: turistický průvodce. Vyd. 1. Brno: Jota, 2003, 993 s., [12] s. obr. příl. Livingstone - průvodci. ISBN 80-7217-241-7.

Biosféra Val Müstair. *Biosféra*. [online]. [cit. 2015-06-17]. Dostupné z WWW: <http://www.biosfera.ch>.

Czech tourism. *Didaktické poklady*. [online]. [cit. 2015-06-17]. Dostupné z WWW: <http://old.czechtourism.cz/didakticke-podklady/1-charakteristika-a-vyznam-cestovniho-ruchu-v-cesku>.

CZUPRYN Adriana, Małgorzata OMILANOWSKA a Ulrich SCHWENDIMANN. *Švýcarsko: [alpské vesnice, architektura, restaurace, muzea, jezera, hory]*. Vyd. 1. V Praze: Ikar, 2005, 324 s. Společník cestovatele. ISBN 80-249-0484-5.

Dopřejte si Švýcarsko, Speciální magazín MF Dnes, Jaro 2014, 100 s., nakladatelství Mafra a.s.

EarthCheck. *Products and Services*. [online]. [cit. 2015-07-21]. Dostupné z WWW: [http:// http://earthcheck.org/products-services](http://http://earthcheck.org/products-services).

Ecolabel. *Environment*. [online]. [cit. 2015-07-21]. Dostupné z WWW: http://ec.europa.eu/environment/ecolabel/index_en.htm.

Engadin St. Moritz. *Fauna*. [online]. [cit. 2015-06-23]. Dostupné z WWW: <http://www.engadin.stmoritz.ch/sommer/en/activities/unspoilt-nature/fauna>.

Graubünden Ferien. *Tourismusgeschichte*. [online]. [cit. 2014-11-22]. Dostupné z WWW: <http://cz.graubuenden.ch>.

Green Globe. *Certification*. [online]. [cit. 2015-07-21]. Dostupné z WWW: <http://www.greenglobe.com>.

HAMARNEHOVÁ, Iveta. *Geografie cestovního ruchu: Evropa*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, 271 s. ISBN 978-80-7380-093-2.

Moje Švýcarsko. *Zdraví*. [online]. [cit. 2015-9-21]. Dostupné z WWW: <http://mojesvycarsko.com/clanek/689-duvod-8-zdravi>.

My Switzerland. *A Land of Water*. [online]. [cit. 2015-9-21]. Dostupné z WWW: <http://www.myswitzerland.com/en/destinations/waterland-switzerland.html>.

My Switzerland. *Baverin Nature Park*. [online]. [cit. 2015-9-19]. Dostupné z WWW: <http://www.myswitzerland.com/en/beverin-nature-park.html>.

My Switzerland. *Tectonic Arena Sardona*. [online]. [cit. 2015-9-19]. Dostupné z WWW: <http://www.myswitzerland.com/en/unesco-world-heritage-swiss-tectonic-arena-sardona.html>.

National Geographic. Traveler. *Graubünden – Malé Švýcarsko*. Praha: Sanoma Media Praha, duben 2014, 96 s., ISSN 1213-9394.

NEUENSCHWANDER, Eva Meret a Jürg SCHNEIDER. *Švýcarsko a Lichtenštejnsko: [kompletní průvodce na cesty]*. Vyd. 1. Brno: Computer Press, 2011, 512 s., xxiii s. obr. příl. Průvodce světoběžníka. ISBN 978-80-251-2275-4.

OCDE – Organisation for Economic Co-operation and Development. *Swiss Tourism Policy – Background Report*. July 2000. [online]. [cit. 2014-11-09]. Dostupné z WWW: <http://www.oecd.org/switzerland/33651085.pdf>.

PALATKOVÁ, Monika. *Mezinárodní cestovní ruch: analýza pozice turismu ve světové ekonomice, význam turismu v mezinárodních ekonomických vztazích, evropská integrace a mezinárodní turismus*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011, 221 s. ISBN 978-80-247-3750-8.

Parc Ela. *Discover and Experience*. [online]. [cit. 2014-11-24]. Dostupné z WWW: http://www.parc-ela.ch/fileadmin/user_upload/customers/projectname/Dokumente/flyer-prospekte/Parc_Ela_Flyer_Mehrsprachig_2013_gzd.pdf.

PÁSKOVÁ, Martina. *Udržitelnost cestovního ruchu*. 3. vyd., přeprac. Hradec Králové: Gaudeamus, 2014, 335 s. ISBN 978-80-7435-329-1.

PECHLANER Herald, SMERAL Egon. *Tourism and Leisure - Current Issues and Perspectives of Development*. Springer Gabler, 2014, 389 s., ISBN 978-3-658-06659-8.

Ricola. *Sustainability*. [online]. [cit. 2015-04-12]. Dostupné z WWW: <http://www.ricola.com/en-ch/About-Ricola/Sustainability>.

Romantik hotel Muottas Muragl. *Activities and Events*. [online]. [cit. 2015-04-12]. Dostupné z WWW: <http://muottasmuragl.ch>.

Steinbock. *Certification*. [online]. [cit. 2015-07-21]. Dostupné z WWW: www.oe-plus.ch.

Sustainability Management School. *Introduction*. [online]. [cit. 2015-04-12]. Dostupné z WWW: <http://sumas.ch>.

Swiss Federal Council. *Sustainable Development Strategy 2012 – 2015 (2012)*. [online]. [cit. 2015-04-12]. Dostupné z: <http://www.are.admin.ch/themen/nachhaltig/00262/00528/index.html?lang=en>.

Swiss Federal Statistical Office. *Key figures*. [online]. [cit. 2015-07-27]. Dostupné z WWW: <http://www.bfs.admin.ch/bfs/portal/en/index/regionen/kantone/ti/key.html>.

Swiss Federal Statistical Office. *Mobility and Transport*. [online]. [cit. 2015-06-23]. Dostupné z WWW: <http://www.bfs.admin.ch/bfs/portal/en/index/themen/11/01/key.html>.

Swiss Federal Statistical Office. *Mobility and Transport Pocket Statistics 2014*. [online]. [cit. 2014-11-26]. Dostupné z WWW: <http://www.bfs.admin.ch/bfs/portal/en/index/news/publikationen.html?publicationID=5643>.

Swiss Federal Statistical Office. *Swiss Tourism Statistics 2013*. Neuchâtel, 2014. [online]. [cit. 2015-07-27]. Dostupné z WWW: <http://www.bfs.admin.ch/bfs/portal/en/index/news/publikationen.html?publicationID=5740>.

Swiss National Park. *Pravidla chování ve Švýcarském národním parku*. [online]. [cit. 2014-11-21]. Dostupné z WWW: <http://www.gr-lex.gr.ch/frontend/versions/1190?locale=de>.

Swiss Parks Network. *What is a park?* [online]. [cit. 2015-04-23]. Dostupné z WWW: <http://www.paerke.ch/en/schweizerpaerke/was-ist-ein-park/ziele.php>.

Switzerland Mobility. *Introduction*. [online]. [cit. 2015-04-23]. Dostupné z WWW: <http://www.schweizmobil.ch/en/schweizmobil.html>.

ŠÁRA, Pavel a Marek KOŠNÁŘ. *Lexikon zemí světa: mapy, historie, příroda, fakta*. 1. vyd. Praha: Kartografie, 1999, 216, 168 s. ISBN 80-7011-604-8.

Švýcarsko. *Obecné geografické informace*. [online]. [cit. 2015-09-23]. Dostupné z WWW: http://www.svycarsko.org/zeme_kapitola.php?klic=1212.

TELLER, Matthew. *Švýcarsko*. 1. vyd. Brno: Jota, 2011, xxiv, 515 s. ISBN 978-80-7217-896-4.

The World Factbook. *Switzerland*. [online]. [cit. 2015-03-29]. Dostupné z WWW: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/sz.html>.

Ticino Switzerland. *Dream Book*. Ticino Turismo, 2013, 40 s. Propagační materiál.

Ticino Vademecum. *A land of beauty*. 2014, 192 s. Lago Maggiore Tourist Office. Propagační materiál.

TROUSIL, Michal a JAŠÍKOVÁ Veronika. *Úvod do tvorby odborných prací*. Vyd. 2., rozš. Hradec Králové: Gaudemaus, 2015, 240 s. ISBN 978-80-7435-542-4.

UBS. *The 100 Finest Views*. Switzerland Tourism ve spolupráci s UBS, 2014. [online]. [cit. 2014-11-04]. Dostupné z WWW: <http://www.ubs.com/content/dam/static/epaper/index.html?id=85f1833d>

UNESCO. *Sustainable Tourism*. [online]. [cit. 2015-06-17]. Dostupné z WWW: http://www.unesco.org/education/tlsf/mods/theme_c/mod16.html.

UNWTO. *Sustainable Development of Tourism*. [online]. [cit. 2015-06-17]. Dostupné z WWW: <http://sdt.unwto.org/content/about-us-5>.

WORLD HERITAGE. *Experience Switzerland*. [online]. [cit. 2015-06-22]. Dostupné z WWW: <http://www.whes.ch/page/welcome/?oid=2034&lang=en>.

ZELENKA, Josef a PÁŠKOVÁ Martina. *Výkladový slovník cestovního ruchu*. Kompletně přeprac. a dopl. 2. vyd. Praha: Linde Praha, 2012, 768 s. ISBN 978-80-7201-880-2.

ZERMATT MAGAZIN. Edice 9/2014, 157 s. Editor: Valmedia AG, Visp.

ŘÍZENÝ ROZHOVOR S ODBORNÍKEM V CESTOVNÍM RUCHU

Představení výzkumu:

Ráda bych Vám položila několik otázek s cílem zjistit informace o představách vašich zákazníků o destinaci Švýcarsko a Vašem pohledu ohledně Švýcarska jako destinace udržitelného cestovního ruchu. Rozhovor bude trvat asi 60 minut. Chci Vás ubezpečit, že Vaše odpovědi poslouží výhradně k mému výzkumu v rámci bakalářské práce na téma „Švýcarsko a udržitelný cestovní ruch“ a Vaše anonymita zůstane zachována.

Identifikace dotazovaného:

Datum rozhovoru: 31. 3. 2015, 15:30 h – 16:20 h.

Pohlaví: žena

Zkušenosti v oboru cestovního ruchu: Majitelka cestovní kanceláře založené v roce 1990. CK se zaměřuje na poznávací zájezdy, zájezdy pro seniory, tuzemské a zahraniční termální lázně, pobytové zájezdy.

1. Kolikrát jste navštívila Švýcarsko, případně jak dlouho jste tam strávila?
Švýcarsko jsem navštívila přibližně 30x, pokaždé jsme strávili ve Švýcarsku 3 dny.
2. Jaký druh zájezdů do Švýcarska připravujete a podle jakých hledisek vybíráte atraktivitu, případně aktivity?
Pro naše klienty připravujeme do Švýcarska poznávací zájezdy, aby shlédli kulturní památky i přírodní krásy, obecně známá města a atraktivní místa.
3. Jak dlouho je tato destinace v nabídce CK?
Do Švýcarska jezdíme už 25 let od roku 1991.
4. Odhadnete zhruba procento zákazníků vaší CK, které s vámi navštíví tuto destinaci poprvé?
80% zákazníků navštívilo Švýcarsko poprvé.
5. Jaká je nejčastější motivace návštěvníků?
Nejčastější motivací zákazníků jsou kulturní památky měst a přírodní zajímavosti.

6. Jaké mají zpravidla vaši zákazníci o Švýcarsku povědomí?
Krásná příroda, výrobce hodinek, čokolády, sýrů, čistota prostředí, ohleduplnost a slušnost místních obyvatel, dražší destinace.
7. Mají zákazníci zájem o návštěvy tradičních podniků spojených s výrobou či ochutnávkou místních produktů? Nabízí to vaše cestovní kancelář?
Naše CK nenabízí návštěvy podniků spojených s výrobou místních produktů, pouze u kolektivních zájezdů, které projevíli zájem – konkrétně o návštěvu výroby čokolády Nestlé Vevey.
8. Zařazujete do vašich zájezdů pěší turistiku, případně cykloturistiku, poznávání tamní krajiny „na vlastní pohon“?
U většiny zájezdů do Švýcarska se jedná o prohlídku měst s průvodcem, v případě návštěvy horských středisek je v programu i lehká turistika po výjezdu lanovkou. Cykloturistiku v současné době nepořádáme, cyklistické zájezdy byly pořádány v 90. letech.
9. Mají vaši zákazníci zájem o poznávání místní kultury, tradic, místních zvyků? Mají zájem o kontakt s místními obyvateli? Zapojují se do kulturních programů?
Pokud se koná v průběhu zájezdu při návštěvě různých měst tradiční kulturní akce – např. vystoupení folklórních souborů, zákazníci rádi shlédnou, ale nezapojují se do uvedených akcí. U mnoha účastníků zájezdu z důvodu neznalosti jazyka se neprojevuje zájem o kontakt s místními obyvateli.
10. Měla jste možnost se při svých pobytech ve Švýcarsku setkat s tamními průvodcovskými službami?
Ano, v některých ubytovacích kapacitách byly nabídky přímo místních průvodců, kteří chodí s návštěvníky po horách a seznamují je s místní faunou a flórou. Mají tam také dost botanických zahrad, kde pořádají procházky se zahradníkem. Bývají to místní lidé, kteří chodí normálně do práce a mají to jako přivýdělek.
11. Mají vaši zákazníci zájem poznávat jídla tradiční kuchyně? Jsou ochotni vynaložit finance na návštěvu v restauraci a ochutnat zdejší speciality či zdejší víno, pálenku?
V poslední době někteří zákazníci mají zájem o návštěvu švýcarské restaurace, je to velice individuální. Převažuje konzumace nápojů a kávy. Nezaznamenali jsme zájem o ochutnávku švýcarských specialit.

12. Zvažovala byste možnost zorganizovat zájezd přímo se zaměřením na udržitelný cestovní ruch? Např. s přespaním po farmách, putování po poznání místních tradic, zvyků...

Neuvažovali jsme zorganizovat zájezd s uvedeným zaměřením, předpokládáme, že u našich klientů by nebyl o tento druh zájezdu zájem.

13. Jaké suvenýry si zpravidla vaši zákazníci vozí ze Švýcarska domů? Mají zájem o tradiční produkty či spíše „komerční“ výrobky?

Klienti si vozí ze Švýcarska především čokoládu, eventuálně suvenýry a pohledy vzhledem k vyšším cenám ostatních výrobků.

14. Jakou máte zkušenost s místními podnikateli z hlediska zodpovědnosti ve vztahu k přírodnímu a kulturnímu dědictví, k životnímu prostředí? Zaměstnávají místní komunitu?

Místní podnikatelé jsou velmi zodpovědní k přírodnímu a kulturnímu dědictví i životnímu prostředí. Je to poznat na každém kroku. V Alpských oblastech se nachází mnoho rodinných penzionů, v jejichž okolí je vše čisté, upravené, vyzdobené. Švýcarsko má svoji typickou horskou architekturu.

15. Jakou máte zkušenost s místními obyvateli? Je na nich poznat, že jsou si vědomi unikátních přírodních krás svojí země?

Během zájezdu jsme poznali, že místní obyvatelé si váží své země, jejich krás a kulturního i přírodního bohatství.

16. Nabízíte svým zákazníkům možnost využití tamní železniční dopravy při poznávání krajiny? Případně, projevíli o tento způsob cestování po Švýcarsku někteří zákazníci zájem?

Naše cestovní kancelář standardně nezajišťuje pro všechny zákazníky přepravu železnicí a lanovkami, protože ceny jsou pro Čechy vysoké. Při programu zájezdu lze fakultativně tuto dopravu uskutečnit – např. zubačka na Pilatus, Jungfrauoch, výjezd vlakem do Zermattu, výjezdy lanovkami. Pokud by byly ceny přijatelnější, nebáli bychom se zahrnout veřejnou dopravu standardně do zájezdů. Zákazníci – turisté jsou prozatím ochotni zaplatit větší finanční obnos spíše za výjezdy lanovkami.

17. Projevují vaši zákazníci zájem se do destinace vrátit? Chtějí poznat i další místa Švýcarska?

Většinou se zákazníci nevrací do stejných míst, která již navštívili, ale mají zájem navštívit i další nová místa ve Švýcarsku.

18. Máte /měli jste v nabídce návštěvu či pobyt v kantonech Graubünden a/nebo Ticino?

V nabídce jsme měli zájezdy do oblasti Ticino – návštěva Locarna, Lugana a jezera Maggiore. V oblasti Graubünden jsme navštívili město Davos a měli jsme i turistické výlety po národním parku.

19. Jaké vidíte rozdíly v přírodním potenciálu kantonů Graubünden a Ticino? Můžete porovnat tyto dva sousední kantony z tohoto hlediska?

Kanton Graubünden je především horská oblast zaměřená na lyžování a turistiku. Byli jsme tam několikrát v létě a měli jsme krásné pěší výlety po národním parku. Je tam nádherná příroda a stalo se nám, že jsme třeba i pozorovali kozorožce tak na 20 metrů.

Kanton Ticino s italským vlivem je vzhledem ke svému mírnému podnebí a mnoha slunečným dnům ročně spíše oblastí, která se využívá k rekreaci v letním období. Kolem jezer rostou oleandry, palmy a člověk si připadá spíše jako někde na jihu u moře.

20. Jde o finančně náročnou destinaci? Případně jaké další „překážky“ vidíte pro potenciální zájemce o tuto destinaci?

Švýcarsko je finančně náročnější destinací oproti ostatním evropským zemím. V poslední době výrazně oslabil koruna vůči švýcarskému franku, což nepříznivě ovlivňuje zájem zákazníků o tuto destinaci (vyšší cena zájezdu, dražší výměna peněz na vstupné a lanovky).

21. Proč byste doporučila návštěvu Švýcarska Vy? Co Vás osobně na Švýcarsku nejvíce baví?

Návštěvu Švýcarska bych doporučila především kvůli jejímu přírodnímu a kulturnímu bohatství, úrovni a vyspělosti země, vstřícnosti a ohleduplnosti obyvatel, čistotě země a její upravenosti. To vše jsou atributy, které se mi na Švýcarsku líbí.

22. Chtěla byste říci nějakou Vaši osobní zkušenost při návštěvě Švýcarska či nějaké další poznatky?

Během našich zájezdů do Švýcarska nedošlo k žádným problémům, zákazníci byli jeho návštěvou vždy nadšeni, a to byla pro mě největší radost a zadostiučinění, že jsme zájezdy pro ně zorganizovali.

Děkuji Vám za příjemný rozhovor.

DOTAZNÍKOVÝ PRŮZKUM – ŠVÝCARSKO A UDRŽITELNÝ CESTOVNÍ RUCH

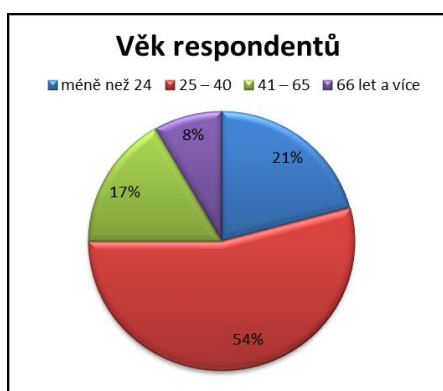
V rámci dotazníkového šetření byli osloveni pouze respondenti, kteří Švýcarsko v minulosti navštívili, aby bylo možné čerpat z jejich zkušeností a vyhnout se polemizování. Dotazník byl distribuován po internetu vybraným respondentům, o kterých autorka měla povědomí, že navštívili Švýcarsko. Zároveň autorka vyzvala vybrané skupiny uživatelů Facebooku, jmenovitě „Švýcarsko – Švajčiarsko“, což je skupina Čechů a Slováků žijících ve Švýcarsku a dále „Švýcarsko – cestování /volný čas“, skupina uživatelů oficiálních webových stránek švýcarské národní centrály cestovního ruchu. V dotazníku byly použity pouze uzavřené otázky. Celkem autorka práce analyzovala 60 dotazníků.

CHARAKTERISTIKA RESPONDENTŮ

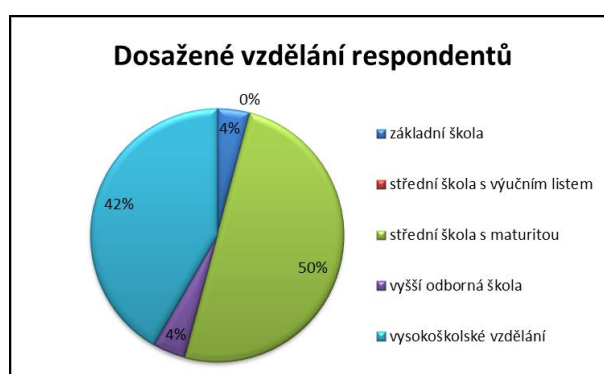
Pohlaví respondentů: 42 % žen a 58 % mužů

Věková kategorie respondentů: Více než polovina respondentů (54 %) byla ve věku 25 – 40 let, 21 % ve věku nižším než 24 let, o něco méně (17 %) ve věku 41 – 65 let a zbylých 8 % ve věku 66 a více let. Viz. graf č. 1.

Dosažené vzdělání respondentů: Polovina respondentů má střední školu s maturitou, o něco méně (42 %) vysokou školu, 4 % vyšší odbornou školu a 4 % základní škol. Viz. graf č. 2.

Graf č. 1 Věk respondentů

Graf č. 2 Dosažené vzdělání respondentů

VYHODNOCENÍ

Poznámka: V závorkách za procentním vyjádřením jsou uvedeny počty respondentů.

1. Jaký typ dovolené upřednostňujete?

- aktivní (cykloturistika, pěší turistika, canyoning, lyžování apod.)
- pasivní (rekreace u vody apod.)
- kombinace aktivní a pasivní formy dovolené

29 % aktivní (18)	4 % pasivní (3)	67 % kombinace (39)

2. Je pro Vás Švýcarsko destinací spíše pro aktivní nebo pasivní dovolenou?

86 % spíše aktivní (51)	14 % spíše pasivní (9)

3. Kanton Graubünden: Jaká tvrzení jsou podle Vás pravdivá? (zaškrtněte více možností)

- Kanton Graubünden vyniká středomořským klimatem.
Správná odpověď: ne. Správně odpovědělo 100 % respondentů (60).
- Nachází se zde jediný národní park ve Švýcarsku.
Správná odpověď: ano. Správně odpovědělo 86 % respondentů (52).
- Na pobřežích místních jezer se daří subtropickému rostlinstvu.
Správná odpověď: ne. Správně odpovědělo 100 % respondentů (60).
- Ve volné přírodě, zejména ve vyšších a odlehlejších horských oblastech, je vysoký výskyt kozorožce alpského a sviště horského.
Správná odpověď: ano. Správně odpovědělo 72 % respondentů (43).
- Díky zdejšímu klimatu jsou zde podmínky pro pasivní letní rekreaci.
Správná odpověď: ne. Správně odpovědělo 85 % respondentů (51).
- Jsou zde vynikající podmínky pro lyžování a zimní sporty.
Správná odpověď: ano. Správně odpovědělo 73 % respondentů (44).

4. Kanton Ticino: Jaká tvrzení jsou podle Vás pravdivá? (zaškrtněte více možností)

- Kanton Ticino vyniká středomořským klimatem.
Správná odpověď: ano. Správně odpovědělo 72 % respondentů (43).
- Nachází se zde jediný národní park ve Švýcarsku.
Správná odpověď: ne. Správně odpovědělo 100 % respondentů (60).
- Na pobřežích místních jezer se daří subtropickému rostlinstvu.

Správná odpověď: ano. Správně odpovědělo 78 % respondentů (47).

- Ve volné přírodě, zejména ve vyšších a odlehlejších horských oblastech, je vysoký výskyt kozorožce alpského a sviště horského.

Správná odpověď: ne. Správně odpovědělo 100 % respondentů (60).

- Díky zdejšímu klimatu jsou zde vhodné podmínky pro pasivní letní rekreaci.

Správná odpověď: ano. Správně odpovědělo 85 % respondentů (51).

- Jsou zde vynikající podmínky pro lyžování a zimní sporty.

Správná odpověď: ne. Správně odpovědělo 100 % respondentů (60).

5. Využil/a jste při svém pobytu místní železniční přepravu?

30 % ano (18)	70 % ne (42)

6. Máte povědomí o tom, že Švýcarsko má hustou dopravní síť, která pokrývá téměř třetinu obydleného území?

71 % ano (43)	29 % ne (17)

ZÁVĚREČNÉ SHRNU TÍ

Většina dotazovaných (67 %) upřednostňuje kombinaci aktivní a pasivní formy dovolené, téměř třetina dotazovaných dává přednost aktivní formě a zbytek respondentů pasivní formě dovolené.

Švýcarsko vnímá 86 % dotazovaných jako destinaci spíše pro aktivní dovolenou.

Z otázek č. 3 a 4 vyplývá 88 % správných odpovědí ohledně povědomí o kantonech Graubünden a Ticino, kde byla možnost výběru z uvedených tvrzení.

V dalším dotazu odpovědělo 30 % respondentů, že při svém pobytu využili místní železniční přepravu, přičemž 71 % dotazovaných má povědomí o tom, že Švýcarsko má hustou dopravní síť, která pokrývá téměř třetinu obydleného území.

Závěry z dotazníkového šetření byly využity k vyhodnocení stanovených hypotéz v bakalářské práci

OBRAZOVÁ PŘÍLOHA – PŘÍPADOVÁ STUDIE

Foto MM1: Muottas Muragl.
Tabule s panoramatickou fotografií z počátku minulého století. Možnost srovnání s aktuálním vzhledem krajiny.
Zdroj: autorka (2014)

Foto MM2: Muottas Muragl.
Místo doporučené k fotografování krajiny.
Zdroj: autorka (2014)

Foto MM3: Muottas Muragl.
Informační tabule s představením živočišných druhů na daném území.
Zdroj: autorka (2014)

Foto MM4: Muottas Muragl.
Fotografie sviště s prosbou, aby návštěvníci nevhazovali odpadky do svištích nor.
Zdroj: autorka (2014)

Foto MM5: Muottas Muragl.
Tabulka „Dojnice ochraňují svá mlád'ata – udržujte si odstup“.
Zdroj: autorka (2014)

Foto MM6: Muottas Muragl.
Kvalitně vybudovaná turistická stezka.
Zdroj: autorka (2014)

OBRAZOVÁ PŘÍLOHA - OSTATNÍ

Foto F2: Aletsch.
Informační tabule o vzniku a vývoji ledovců.
Zdroj: autorka (2014)

Foto F2: Zernež.
Expozice v návštěvnickém centru
Švýcarského národního parku.
Zdroj: autorka (2014)

Foto F3: Multimedia Show Room, Aletsch.
Promítání filmu o vzniku a působení ledovce.
Zdroj: autorka (2014)

Foto F4: Schynige Platte, Jungfrau.
Značení v botanické zahradě – netrhejte
květiny, slonovi byste taky netrhali uši.
Zdroj: autorka (2014)

Foto F5: Zermatt.
Kontejner na tříděný odpad.
Zdroj: autorka (2014)

Foto F6: Aletsch.
Místní kameny k odběru zdarma jako
suvenýr.
Zdroj: autorka (2014)

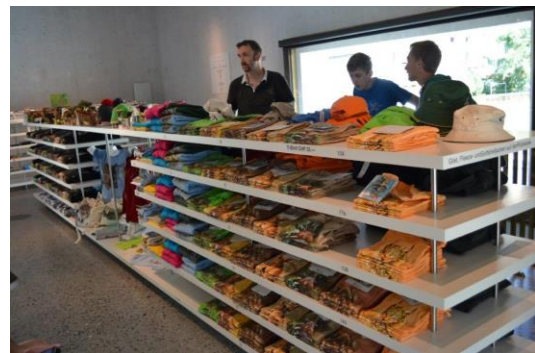
Foto F7: Aletsch.
Turistické značení.
Zdroj: autorka (2014)

Foto F8: Aletsch.
Informační tabule hravou formou.
Zdroj: autorka (2014)

Foto F9: Zernež.
Interaktivní expozice v návštěvnickém centru
Švýcarského národního parku.
Zdroj: autorka (2014)

Foto F10: Zernež.
Prodej suvenýrů s přírodní tematikou
v návštěvnickém centru Švýcarského
národního parku.
Zdroj: autorka (2014)

Foto F11: Fleisch, Riederalp.
Elektrický minibus.
Zdroj: autorka (2014)

Foto F12: Zernež.
Interaktivní panely v návštěvnickém centru
Švýcarského národního parku.
Zdroj: autorka (2014)

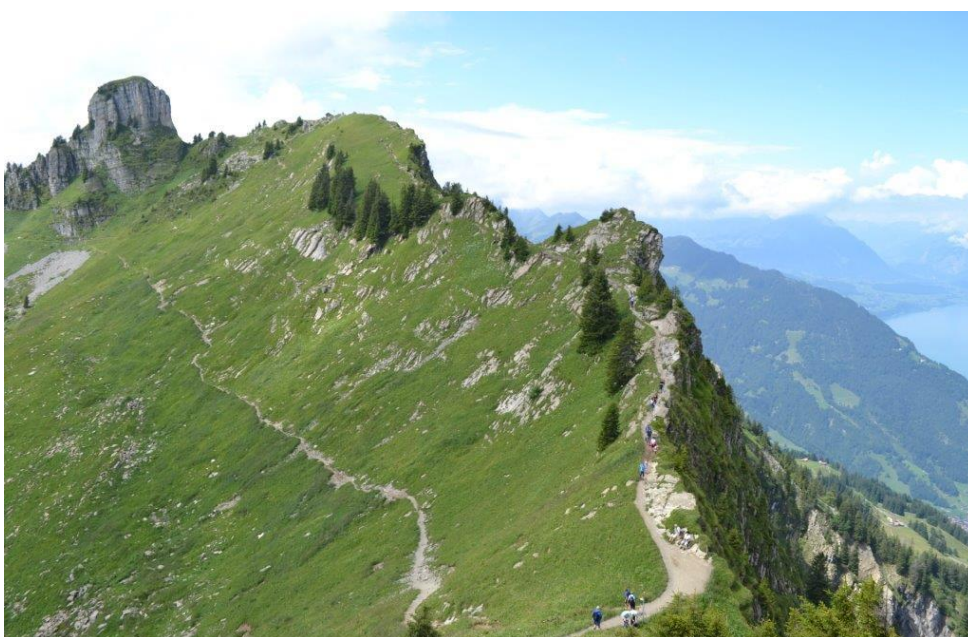
GENIUS LOCI K VYBRANÝM FOTOGRAFIÍM

Foto 1 Täsch, Graubünden.

Zdroj: autorka (2014)

Fotografie těsně před odjezdem do 5 km vzdáleného Zermattu. Je horko, právě je po dešti a z okolních hor se odpařuje voda, což je velmi magické. Místní dřevěné domečky působí jako z pohádky a člověk má chuť zaťukat na dveře a vstoupit.

Foto 2 Schynige Platte, Jungfrau.

Zdroj: autorka (2014)

Na Schynige Platte vás vyveze asi po 45 minutách jízdy zubačka přes 100 let stará a potom už jenom kráčíte krajinou a kocháte se nádhernými výhledy. Turistická stezka balancuje ve výškách na hraně mezi zelenou planinou a ostrým převýšením nad jezery Thunersee a Brienersee. Neuveritelně čistá příroda a pohled na jezera z výšky se stávají nevídaným zážitkem.

Foto 3 Ledovec Aletsch.

Zdroj: autorka (2014)

Člověk sem dojde po chatrném prkenném chodníčku a najednou se mu otevře ledovec ve své plné kráse. Něco takového se nevidí každý den. Je to obr, dech beroucí podívaná. Na chvíli mám dojem, že je to plazící se obrovský had mezi horami. A je tak blízko, že lidé jsou v porovnání s ním jako mravenci.

Foto 3 Ascona, jezero Lago Maggiore, Ticino.

Zdroj: autorka (2014)

Palmy, oleandry, cypřiše, všechno kvete, a k tomu domy s barevnými okenicemi a balkónky jako z Romea a Julie. Je vůbec možné, že jsem ve Švýcarsku? Atmosféra láká k posezení v kavárně ve stínu stromů anebo co takhle zajít si večer po vychladlých dlažebních kostkách na pizzu? Ale nejprve se jdu vykoupat...

Oskenované zadání práce